

Grudzień 2017 r.

Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2016 r.

Grudzień 2017 r.

Porównanie wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami innych krajów Unii Europejskiej za 2016 r.

Spis treści

Wstęp	2
Porównanie wskaźników systemu płatniczego dla Polski i UE	4
1. Liczba placówek instytucji oferujących usługi płatnicze	4
2. Liczba rachunków bankowych na 1 mieszkańca	7
3. Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców	10
4. Liczba terminali POS w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców	13
5. Liczba wydanych kart płatniczych na 1 mieszkańca	16
6. Liczba transakcji kartami płatniczymi na 1 mieszkańca	18
7. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonywanych pojedynczą kartą płatniczą	22
8. Liczba transakcji zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS	24
9. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi	26
10. Liczba zrealizowanych poleceń przelewu na jednego mieszkańca	28
11. Liczba zrealizowanych poleceń zapłaty na jednego mieszkańca	30
12. Liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych	32
13. Transakcje bezgotówkowe w podziale na instrumenty płatnicze	35
14. Relacje pomiędzy poziomem dochodu a transakcjami instrumentami płatniczymi	37
15. Udział pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1	39
16. Udział pieniądza gotówkowego w PKB	40
17. Udział gotówki w płatnościach	42
Podsumowanie	44
Spis wykresów	49
Spis tabel	51

Wstęp

Departament Systemu Płatniczego Narodowego Banku Polskiego przedstawia kolejny cykliczny materiał dotyczący porównania wybranych elementów polskiego systemu płatniczego z systemami krajów Unii Europejskiej¹. Głównym celem prezentowanego materiału jest porównanie wybranych parametrów z kilkunastu najważniejszych obszarów systemu płatniczego, w szczególności w przeliczeniu na liczbę mieszkańców, w Polsce i w krajach Unii Europejskiej (UE) za 2016 r., związanych głównie z dostępnością instytucji świadczących usługi płatnicze dla ludności, poziomem „ubankowienia” (mierzonego liczbą rachunków bankowych) oraz wykorzystaniem podstawowych bezgotówkowych instrumentów płatniczych (kart płatniczych, poleceń przelewu, poleceń zapłaty) i elementów infrastruktury płatniczej (bankomatów, terminali POS).

Należy również dodać, że materiał ten nie ma na celu wskazania czy wyjaśnienia przyczyn zróżnicowania wysokości poszczególnych wskaźników w konkretnych krajach, lecz przedstawienie bieżącego stanu rozwoju obrotu bezgotówkowego w naszym kraju w stosunku do pozostałych krajów UE.

Wyjaśnienia metodologiczne

W celu dokonania analizy wybranych parametrów Polska została przedstawiona na tle krajów Unii Europejskiej. Analiza zawarta w niniejszym materiale została przedstawiona w oparciu o dane za 2016 r., opublikowane przez Europejski Bank Centralny (EBC) we wrześniu 2017 r., znajdujące się w Hurtowni Danych Statystycznych (Statistical Data Warehouse) pod adresem <http://sdw.ecb.europa.eu/>².

Informacje te zostały zaktualizowane o dane pochodzące z innych źródeł, w szczególności o dane zbierane przez NBP i publikowane w periodycznych opracowaniach, które można znaleźć na stronach internetowych Narodowego Banku Polskiego pod adresem:

http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemplatniczy/karty_platnicze.html.

Raport bazuje również na następującym opracowaniu opublikowanym przez EBC:

- Henk Esselink, Lola Hernández, The use of cash by households in the euro area, Occasional Paper Series No. 201, November 2017³.

Dla przejrzystości i łatwiejszego porównania prezentowanych danych przedstawiono je w postaci wykresów obrazujących stan rozwoju w zakresie poszczególnych elementów systemu płatniczego oraz zauważalnych tendencji występujących w Polsce w porównaniu do średniej dla krajów ze Strefy Euro i średniej dla wszystkich krajów Unii Europejskiej.

Pierwszy typ wykresów (wykresy liniowe) ma na celu zobrazowanie tendencji rozwojowych występujących w analizowanym zakresie na przestrzeni kilkunastu lat. Dla uproszczenia trend w danym

¹ Podobne materiały DSP przygotowywał corocznie w poprzednich latach, począwszy od danych za 2004 r. Ostatni materiał został przygotowany za 2015 rok: https://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/porownanie_UE_2015.pdf

² Dane corocznie publikowane na witrynie internetowej EBC.

³ <http://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op201.en.pdf>

zakresie jest przedstawiony dla trzech obszarów: Polska, średnia dla krajów ze Strefy Euro oraz średnia dla całej Unii Europejskiej.

Drugi typ wykresów (wykresy słupkowe) obejmuje dane za 2016 rok odnoszące się do wszystkich krajów Unii Europejskiej, których dane opublikowano (w przypadku niektórych wskaźników nie opublikowano danych dla niektórych krajów UE). Polska została wyróżniona kolorem fioletowym, a kolorem zielonym zaznaczono pozostałe kraje UE. Jako punkt odniesienia został również przedstawiony średni poziom wskaźników dla krajów członkowskich Unii Europejskiej (kolor niebieski).

W odniesieniu do obu wyżej wymienionych typów wykresów, średnia dla krajów Unii Europejskiej, zazwyczaj w przeliczeniu na jednego mieszkańca, w przypadku gdy dane dla jednego lub więcej krajów nie zostały opublikowane, jest prezentowana w dwóch wariantach: w pierwszym wariantcie, zgodnym z podejściem Europejskiego Banku Centralnego, wartość średnia dla danego wskaźnika liczona jest dla całej populacji UE (nawet jeśli dane dla danego wskaźnika nie zostały opublikowane dla jednego lub kilku krajów; na wykresach oznaczona linią w kolorze niebieskim), natomiast w drugim wariantcie, tj. dla wykresów numer 2 oraz 4, wartość średnia dla danego wskaźnika liczona jest dla tych krajów UE, dla których dane zostały opublikowane (na wykresach oznaczona linią w kolorze czarnym).

W wykresach prezentujących trend dla Polski, Unii Europejskiej oraz Strefy Euro, w których nie wszystkie dane są opublikowane z powodu ochrony danych jednostkowych lub w przypadku nieprzekazania danych przez kraj, średnia dla Unii Europejskiej oraz Strefy Euro wyliczona została wyłącznie na podstawie danych, które są zaprezentowane w Hurtowni Danych Statystycznych Europejskiego Banku Centralnego. Dla wykresów prezentujących przeliczenie na jednego mieszkańca, średnia wyliczona została poprzez podzielenie sumy danych zaprezentowanych w raporcie przez populację Unii Europejskiej lub Strefy Euro pomniejszoną o kraje, dla których dane nie są widoczne w raporcie.

Porównanie wskaźników systemu płatniczego dla Polski i UE

1. Liczba placówek instytucji oferujących usługi płatnicze

Liczbę placówek instytucji oferujących usługi płatnicze w Polsce w podziale na oddziały NBP, oddziały instytucji kredytowych (w rozumieniu prawa europejskiego)⁴, placówki Poczty Polskiej oraz placówki instytucji płatniczych i biur usług płatniczych przedstawiono w tabeli nr 1.

Tabela 1. Liczba placówek instytucji oferujących usługi płatnicze w Polsce w latach 2010 - 2016

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Oddziały instytucji kredytowych	16.214	15.920	17.107	16.796	16.224	15.613	15.845
Placówki Poczty Polskiej	8.365	8.383	8.243	7.675	7.343	7.271	7.208
Oddziały NBP	16	16	16	16	16	16	16
Ogółem oddziały instytucji kredytowych, placówki Poczty Polskiej i Oddziały NBP	24.595	24.319	25.366	24.487	23.583	22.900	23.069
Placówki podmiotów pośredniczących w przyjmowaniu wpłat na rachunki bankowe (instytucji płatniczych i biur usług płatniczych)	0	0	8.628	16.018	31.614	34.609	36.855
Ogółem	24.595	24.319	33.994	40.505	55.197	57.509	59.924

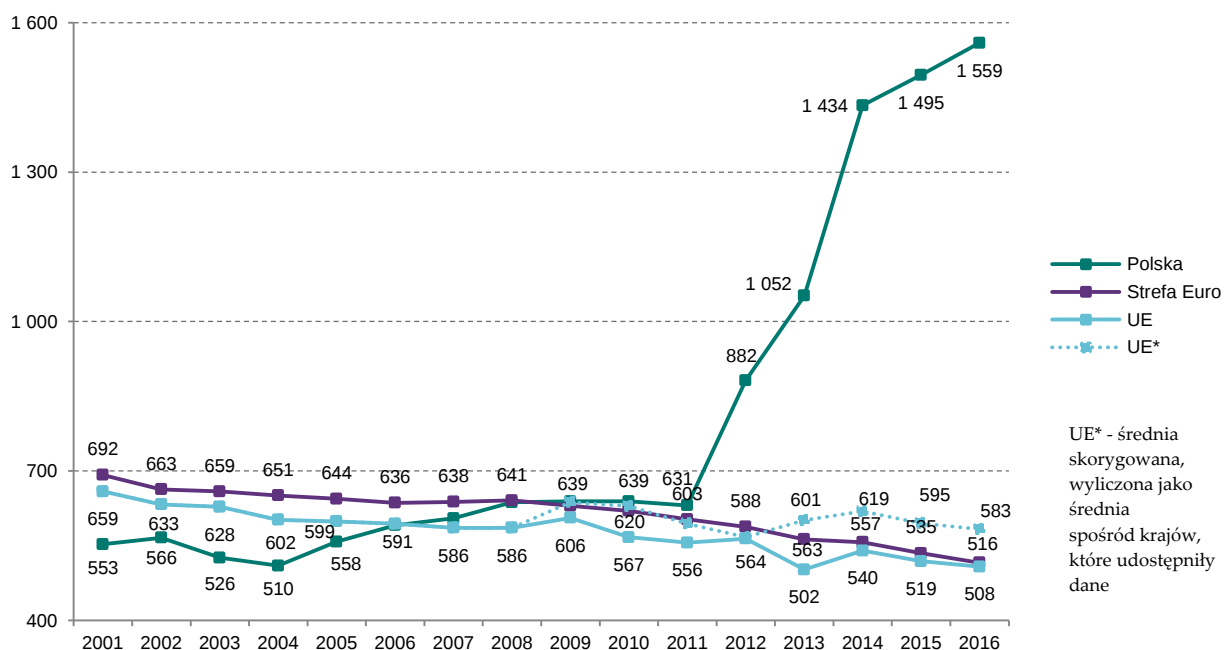
Źródło: Dane Narodowego Banku Polskiego

Liczbę placówek instytucji oferujących usługi płatnicze w Polsce na tle średnich dla krajów Strefy Euro i krajów UE przedstawia wykres nr 1. Znaczący wzrost wskaźnika dla Polski w 2011 r. wynikał ze zmiany stosowanej przez EBC metodologii od 2009 r. w związku z wejściem w życie dyrektywy o usługach płatniczych i uwzględnieniem instytucji płatniczych i biur usług płatniczych w kategorii „instytucje oferujące usługi płatnicze”. Z danych przedstawionych na wykresie nr 1 wynika, że w Polsce od 2011 do 2016 roku następował stały wzrost liczby placówek instytucji oferujących usługi płatnicze w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców. W roku 2015 spadło tempo wzrostu liczby placówek oferujących usługi płatnicze w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców. Na spowolnienie tempa wzrostu przełożyć się mógł systematyczny,

⁴ Przez „instytucje kredytowe” w odniesieniu do Polski, w ECB Statistical Data Warehouse należy rozumieć banki, oddziały instytucji kredytowych, banki spółdzielcze oraz SKOK-i.

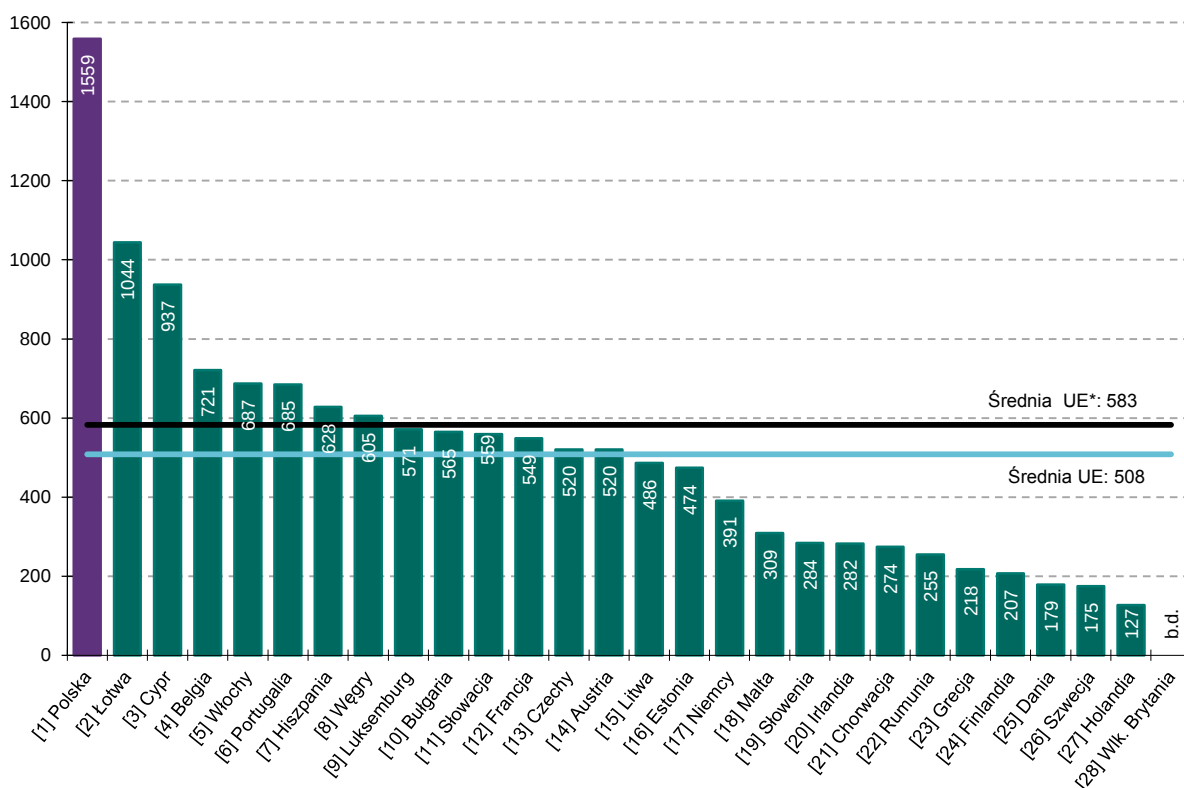
od 2012 r. spadek liczby placówek Poczty Polskiej oraz od 2013 r. spadek liczby oddziałów instytucji kredytowych.

Wykres 1. Liczba placówek instytucji oferujących usługi płatnicze przypadających na 1 mln mieszkańców w latach 2001-2016 (z uwzględnieniem instytucji płatniczych i biur usług płatniczych)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

W krajach Unii Europejskiej obserwuje się systematyczny spadek, przy nieznacznych wahaniach, wskaźnika liczby placówek instytucji oferujących usługi płatnicze przypadających na milion mieszkańców. Podobny trend zauważalny jest w przypadku krajów należących do Strefy Euro. W 2007 r. wskaźnik ten był po raz pierwszy wyższy w Polsce od wskaźnika dla krajów UE. Wśród wszystkich krajów UE Polska z liczbą placówek oferujących usługi płatnicze wynoszącą 59.924 i wskaźnikiem 1.559 na milion mieszkańców (przy średniej w UE na poziomie 508) zajmowała w 2016 r. pierwsze miejsce (podobnie jak w 2015 r.), co przedstawiono na wykresie nr 2.

Wykres 2. Liczba placówek instytucji oferujących usługi płatnicze przypadających na 1 mln mieszkańców w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>.
Brak danych Wielkiej Brytanii.

Wysoka pozycja Polski pod względem liczby placówek oferujących usługi płatnicze wynika z uwzględnienia w statystykach dużej liczby placówek oferujących usługę wpłaty gotówki na rachunek, a więc zarówno Poczty Polskiej, jak i podmiotów przyjmujących wpłaty gotówkowe na rachunki bankowe, w których klienci mogą opłacać rachunki za energię, czynsz, telefon, etc. Placówki tych ostatnich podmiotów nie umożliwiają realizacji transakcji bezgotówkowych. Dlatego też wskaźnik ten ma inny charakter niż pozostałe wskaźniki w niniejszym materiale, które dotyczą głównie płatności bezgotówkowych. Jeśli nie zostałaby uwzględniona liczba placówek instytucji płatniczych i biur usług płatniczych, wskaźnik ten kształtowałby się na poziomie 601 placówek (na milion mieszkańców, czyli powyżej średniej unijnej (508) i Polska zajmowałaby 8. miejsce na 27 krajów (których dane zostały opublikowane).

Wskaźnik liczby placówek instytucji oferujących usługi płatnicze nie determinuje stopnia „ubankowienia” społeczeństwa danego kraju. Mimo stosunkowo dużej liczby placówek oferujących usługi płatnicze w Polsce w porównaniu do średniej UE, liczba transakcji dokonywanych za pomocą bezgotówkowych instrumentów płatniczych jest w Polsce znacznie niższa niż średnia liczona dla wszystkich krajów Unii (vide pkt 12 „Liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych”).

2. Liczba rachunków bankowych na 1 mieszkańca

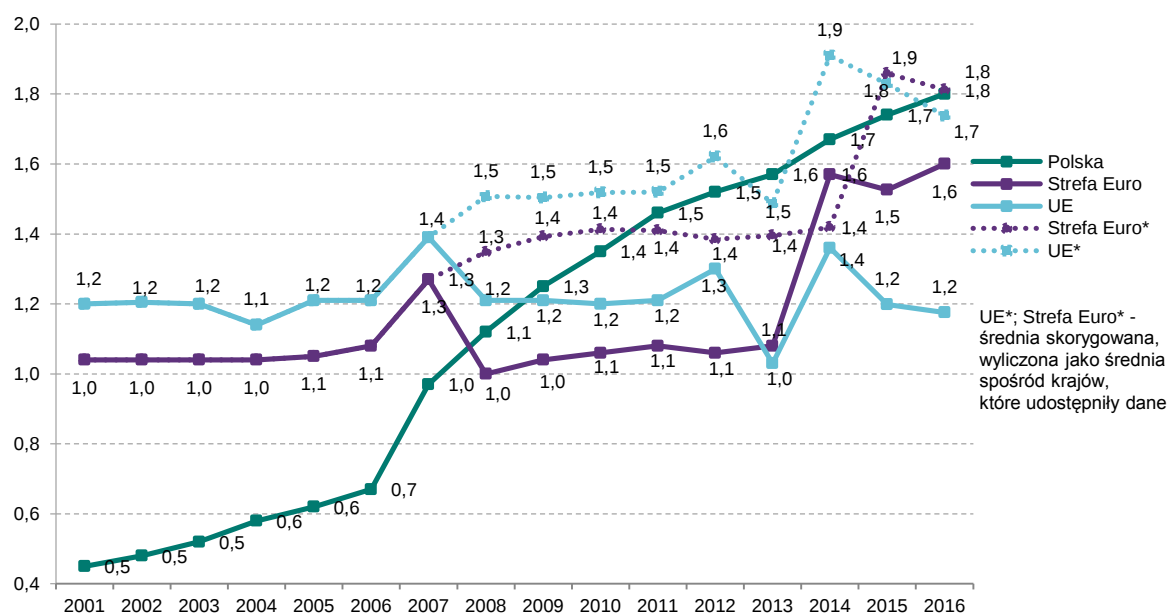
Liczba rachunków bankowych w Polsce systematycznie rośnie. W 2016 r., w porównaniu do 2015 r., liczba rachunków bankowych wzrosła o ponad 2,7 mln, co oznacza wzrost o 4,1%. Liczbę takich rachunków w latach 2010 – 2016 przedstawiono w tabeli nr 2.

Tabela 2. Liczba rachunków bieżących w złotych prowadzonych przez banki, oddziały instytucji kredytowych i SKOK-i w Polsce w latach 2010-2016 (w tys.)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Osoby prywatne	44.074	48.686	50.476	52.216	55.888	58.599	61.330
Rolnicy, przedsiębiorcy indywidualni	3.785	3.330	3.375	3.457	3.548	3.692	3.722
Przedsiębiorstwa, niemonetarne instytucje finansowe, instytucje niekomercyjne działające na rzecz gospodarstw domowych	1.303	1.346	1.440	1.477	1.568	1.679	1.797
Instytucje rządowe i samorządowe				210	200	211	228
Razem liczba rachunków bieżących w bankach	49.162	53.362	55.291	57.360	61.196	64.180	67.077
Spółdzielcze Kasy Oszczędnościowo - Rozliczeniowe	2.773	2.984	3.192	3.261	3.232	2.653	2.478
Razem liczba rachunków bieżących	51.935	56.346	58.483	60.621	64.436	66.833	69.555

Źródło: Dane Narodowego Banku Polskiego

Zgodnie z metodologią Europejskiego Banku Centralnego w zakresie statystyki systemów płatniczych, pojęcie „overnight deposits” (rachunki bankowe) jest szeroką kategorią, która obejmuje nie tylko rachunki służące do dokonywania rozliczeń i płatności, ale również bezterminowe rachunki oszczędnościowe z możliwością wypłaty środków na żądanie bez utraty odsetek lub poniesienia istotnych kosztów oraz rachunki walutowe, maklerskie i techniczne. W 2012 r. dane przekazywane przez niektóre kraje, w tym Polskę, dotyczące rachunków za lata 2007 – 2011, skorygowano w oparciu o aktualną metodologię EBC w tym zakresie. Po wprowadzeniu korekty pozycja Polski uległa znaczącej poprawie, przede wszystkim z uwagi na uwzględnienie w kategorii rachunki bankowe bezterminowych rachunków oszczędnościowych, które są dość powszechnie oferowane przez banki w Polsce.

Wykres 3. Liczba rachunków bankowych na jednego mieszkańca w latach 2001-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

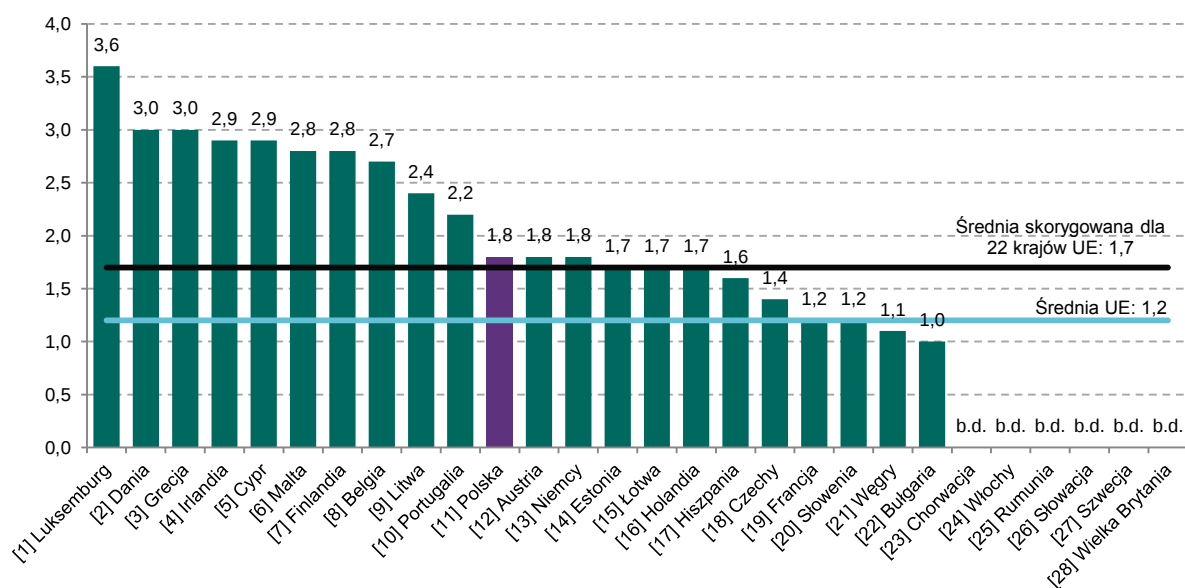
Na wykresie nr 3 dostrzegalny jest systematyczny wzrost wskaźnika liczby rachunków na 1 mieszkańca w Polsce. Szczególnie zauważalny, skokowy wzrost tego wskaźnika odnotowano w 2007 r. (z 0,67 rachunku bankowego na jednego mieszkańca w 2006 r. do 0,97 rachunku bankowego na jednego mieszkańca w 2007 r.), co wynikało głównie ze zmiany metodologii. W 2007 r. wskaźnik ten dla Polski stanowił 69,8% średniej całej Unii Europejskiej. Od 2008 roku można zauważyć nagły spadek średniej wartości wskaźnika dla krajów UE i Strefy Euro. Wynika on głównie z faktu niedostarczania (lub wycofania) danych za ten okres przez kilka krajów członkowskich, co znacząco przyczyniło się do zaniżenia wyników⁵. Z tego też względu, skorygowano średnie wyliczone przez EBC o kraje niedostarczające danych (średnie zostały na wykresie zaznaczone przerywaną linią). W roku 2010 r., 2011 r. i 2012 r. nie opublikowano danych dla 6 krajów (Bułgaria, Dania, Luksemburg, Niemcy i Szwecja, Włochy), w 2013 r. również 6 krajów (Bułgaria, Luksemburg, Niemcy, Szwecja, Wielka Brytania i Włochy), w 2014 r. dane odnośnie liczby rachunków bankowych nie zostały opublikowane dla następujących 6 krajów: Austria, Bułgaria, Chorwacja, Rumunia, Szwecja i Wielka Brytania, w roku 2015 danych nie były dostępne dla Bułgarii, Chorwacji, Włoch, Austrii, Rumunii, Szwecji oraz Wielkiej Brytanii, natomiast w 2016 r. były to: Chorwacja, Włochy, Rumunia, Słowacja, Szwecja oraz Wielka Brytania. Dopiero tak skorygowane dane mogą być podstawą do pełnej oceny sytuacji w Polsce na tle Unii Europejskiej. Należy również dodać, że średnia dla Unii Europejskiej w 2016 r. wynosząca 1,2 nie do końca odzwierciedla rzeczywistość, gdyż kraje takie jak Włochy, Słowacja raz Rumunia przekazały dane, które widnieją jako zastrzeżone/niejawne, w związku z tym mogą one, ale nie muszą, występować w sumach pomimo braku ich wyszczególnienia w tabelach porównawczych.

⁵ W statystykach EBC, prezentowanych w Blue Book, średnią UE wylicza się jako iloraz liczby wszystkich rachunków bankowych spośród krajów, które udostępniają dane, przez liczbę mieszkańców wszystkich krajów członkowskich UE, tj. zarówno tych udostępniających dane, jak i tych nieczyniących tego. Analogicznie EBC wylicza średnią dla krajów Strefy Euro. Nieudostępnienie danych przez kraje członkowskie przyczynia się zatem do obniżenia wartości licznika, natomiast niezmienna pozostaje wartość mianownika, co z kolei prowadzi do zaniżenia wyników.

Z dostępnych danych zaprezentowanych na wykresie nr 3 wynika, że poprzez stały przyrost liczby rachunków bankowych ich liczba w Polsce, w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2013 r., po raz pierwszy była wyższa niż średnia liczba rachunków bankowych na jednego mieszkańca w UE. W roku 2013 r. wartość tego wskaźnika dla Polski wyniosła 1,6 rachunku bankowego na mieszkańca, podczas gdy średnia (skorygowana) dla krajów UE udostępniających dane była o 0,1 punktu niższa. Natomiast w 2014 r. zdecydowanie wzrosła średnia liczba rachunków bankowych dla krajów UE i wyniosła 1,9, tj. o 0,4 rachunku bankowego więcej. Ten wysoki wzrost był spowodowany przekazaniem po raz pierwszy danych przez Luksemburg, który cechował się aż 9,8 rachunków bankowych na mieszkańca, co przyczyniło się do wzrostu wskaźnika za 2014 r. W roku 2016 średnia skorygowana dla UE spadła o 0,1 w stosunku do roku poprzedniego i wynosiła 1,7, natomiast średnia skorygowana dla krajów strefy Euro spadła o 0,1 do poziomu 1,8. Średnia dla Polski niezmiennie rośnie, osiągając w 2016 r. poziom 1,8.

Pozycję Polski na tle innych krajów UE w 2016 r. wg wskaźnika liczby rachunków bankowych na 1 mieszkańca zaprezentowano na wykresie nr 4.

Wykres 4. Liczba rachunków bankowych na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Pod względem liczby rachunków bankowych w 2016 r. Polska znalazła się na 11. miejscu wśród 22 krajów Unii Europejskiej ze wskaźnikiem 1,8 rachunku bankowego na jednego mieszkańca (Polska zajmuje 11. miejsce ex aequo z Austrią oraz Niemcami). W stosunku do 2015 r., w którym Polska zajmowała 14. miejsce na 21 państw, awansowaliśmy o 3 pozycje, wyprzedzając: Łotwę oraz Holandię (Niemcy zajmują miejsce ex aequo z Polską).

Największą liczbę rachunków bankowych w przeliczeniu na mieszkańca odnotowano w Luksemburgu (3,6) (co było skutkiem uzyskania przez firmę PayPal licencji instytucji kredytowej). Kolejne miejsca zajęły Dania, Grecja, Irlandia, Cypr, Malta i Finlandia. Porównując dane zaprezentowane na wykresie nr 4 z wykresem nr 29 (Liczba transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na 1 mieszkańca w 2016

r.), można wysnuć wniosek, że duża liczba rachunków nie oznacza automatycznie wysokiej aktywności posiadaczy tych rachunków. Przykładem mogą być Grecja, Malta i Cypr, które, posiadając jedno z najwyższych wskaźników odnoszących się do liczby rachunków przypadających na 1 mieszkańca, posiadają jednocześnie jedno z najniższych wskaźników odnoszących się do liczby transakcji bezgotówkowych instrumentami płatniczymi per capita.

3. Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców

Według danych NBP, na koniec 2016 r. dostępnych było w Polsce 23.443 bankomatów, podczas gdy na koniec 2015 r. było ich 22.143. Oznacza to wzrost liczby bankomatów o 1.300 sztuk, co stanowi wzrost o 5,9%. Dane dotyczące liczby bankomatów w Polsce w latach 2010 – 2016 przedstawiono w tabeli nr 3.

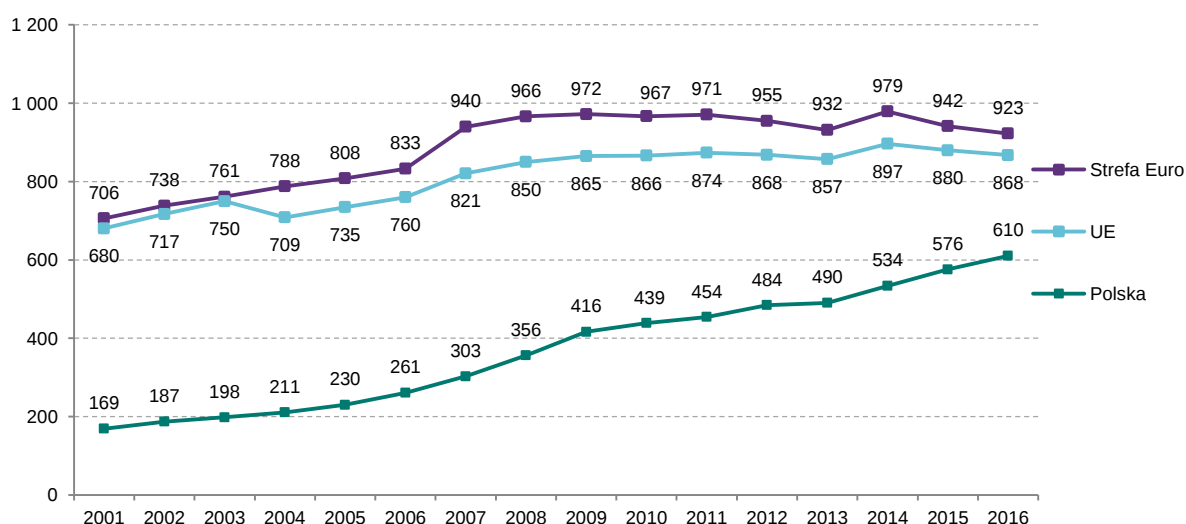
Tabela 3. Liczba bankomatów ogółem w Polsce w latach 2010-2016

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bankomaty	16.413	17.392	18.188	18.876	20.531	22.143	23.443

Źródło: Dane Narodowego Banku Polskiego

W Unii Europejskiej na przestrzeni kilku ostatnich lat odnotowywano niewielkie zmiany w wielkości tego wskaźnika, przy czym w latach 2011, 2012 oraz 2013 zarówno na terenie UE, jak i krajów Strefy Euro odnotowano niewielkie spadki. Rok 2014 przyniósł widoczny wzrost wskaźnika liczby bankomatów w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców, natomiast rok 2015 i 2016 prezentuje znacznie niższe wartości w przypadku krajów UE oraz krajów Strefy Euro. W przypadku Polski liczba bankomatów w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców systematycznie wzrasta, co zaprezentowano na wykresie nr 5.

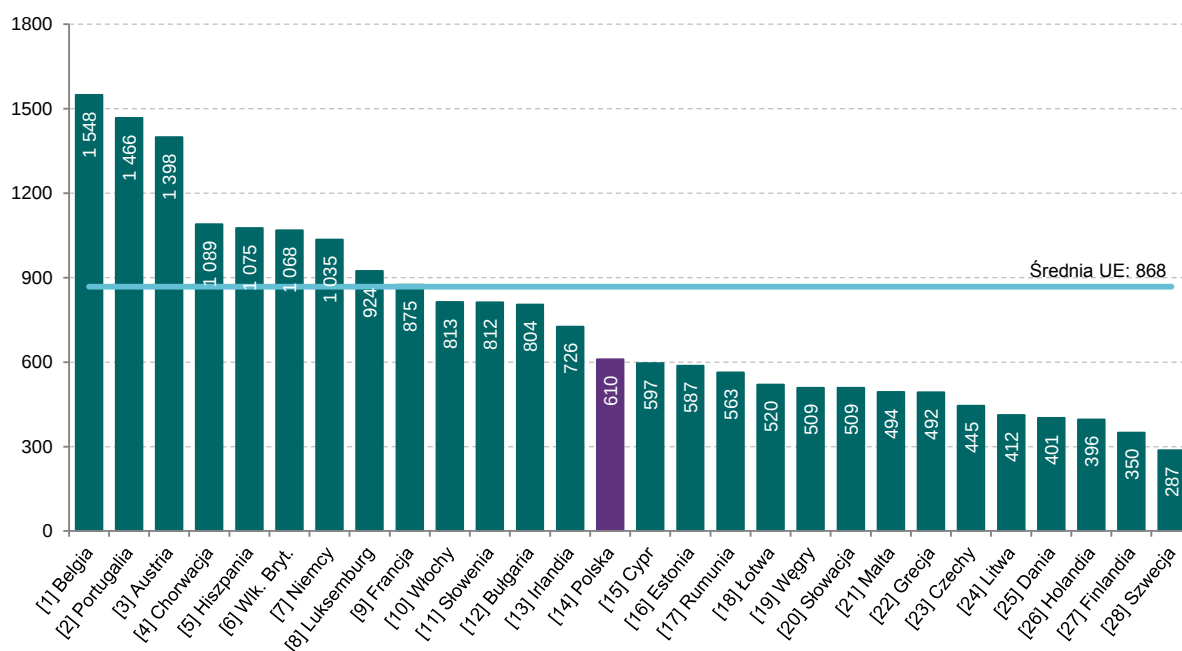
Wykres 5. Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców w latach 2001-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

W 2016 r. w Polsce na 1 mln mieszkańców przypadało 610 bankomatów. W odniesieniu do pozostałych krajów Unii Europejskiej wskaźnik ten pokazuje, że w Polsce jest znacznie mniej bankomatów niż średnia w krajach UE, pomimo że od 2001 roku liczba bankomatów na milion mieszkańców wzrosła o 441 szt. (wzrost o 261%), a w UE jedynie o 188 szt. (wzrost o 28%).

Wykres 6. Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

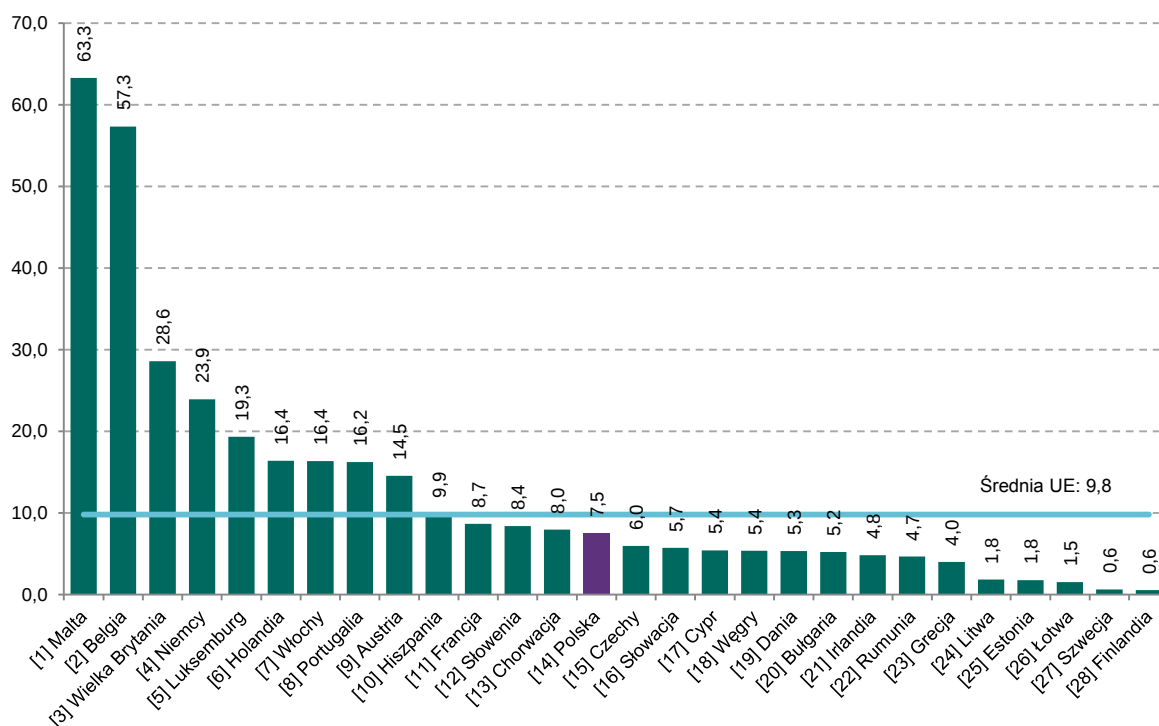
Jak widać na powyższym wykresie, największą liczbę bankomatów na 1 mln mieszkańców w roku 2016 miały Belgia (1.548 szt.), Portugalia (1.466 szt.) oraz Austria (1.398 szt.). Jedną z przyczyn tego stanu rzeczy jest to, że w Portugalii i Hiszpanii (miejsce 5 – 1.075 szt.) bankomaty mają zazwyczaj charakter urządzeń wielofunkcyjnych, w których oprócz wypłaty gotówki można dokonywać przelewów, doładowań telefonów, kupna biletów, dokonywania opłat za przejazd płatnymi drogami, etc. Poza czterema wymienionymi wcześniej krajami, kraje takie jak: Chorwacja, Wielka Brytania, Niemcy, Luksemburg oraz Francja odnotowały liczbę bankomatów na milion mieszkańców powyżej średniej unijnej wynoszącej 868 szt. Polska, ze wskaźnikiem na poziomie 610 bankomatów na 1 mln mieszkańców, zajmowała 14. miejsce spośród wszystkich państw UE. Za nami uplasowały się takie kraje jak: Cypr, Estonia, Rumunia, Łotwa, Węgry, Słowacja, Malta, Grecja, Czechy, Litwa, Dania, Holandia, Finlandia oraz Szwecja. W 2016 r. Polska przesunęła się o trzy pozycję w stosunku do poprzedniego roku, wyprzedzając Cypr, Estonię oraz Rumunię. Warto zauważyć, że liczba bankomatów w Finlandii i Szwecji systematycznie spada i kraje te znajdują się na dwóch ostatnich miejscach. Sytuacja taka spowodowana jest faktem, iż Szwecja i Finlandia są w czołówce państw, w których dokonuje się najwięcej transakcji bezgotówkowych na jednego mieszkańca, zajmując odpowiednio 2. i 3. miejsce, i tym samym zmniejsza się w tych krajach zapotrzebowanie na gotówkę (vide wykres 27). Na tle krajów regionu, czyli krajów o podobnych uwarunkowaniach pod względem gospodarczym, społecznym i geograficznym, Polska przesunęła się w 2016 r. do czołówki, ustępując miejsca jedynie Słowenii (812 szt.) i Bułgarii (804 szt.). Pozostałe kraje z

regionu, tj. Estonia, Rumunia, Łotwa, Węgry, Słowacja, Czechy i Litwa, mają niższy wskaźnik niż Polska. Pomimo systematycznego wzrostu liczby bankomatów na 1 mln mieszkańców w Polsce, wskaźnik ten jest nadal stosunkowo niski w porównaniu do średniej dla wszystkich krajów Unii Europejskiej, co zaprezentowano na wykresie nr 6. Warto jednak zwrócić uwagę, że dystans Polski do UE zmniejsza się z roku na rok w tym zakresie, w 2015 r. wskaźnik dla Polski był niższy od średniej w UE o 304 szt. na 1 mln mieszkańców, podczas gdy w 2016 r. różnica wynosiła już jedynie 258 szt.

Niski wskaźnik nasycenia bankomatami, w połączeniu z przedstawionym dalej wskaźnikiem liczby terminali POS przypadających na 1 mln mieszkańców (Polska na 22. miejscu w Europie – vide wykres nr 9), pokazuje odstający jeszcze od przeciętnego w UE obraz rozwoju podstawowej infrastruktury potrzebnej dla korzystania z rachunków bankowych oraz dokonywania transakcji bezgotówkowych w Polsce.

Podobnie plasuje się pozycja Polski na tle pozostałych krajów UE, biorąc pod uwagę wskaźnik, jakim jest liczba bankomatów na 100 km². Polska zajmuje 14. miejsce, wyprzedzając takie kraje jak: Bułgaria i Irlandia, które wyprzedzały Polskę pod względem liczby bankomatów na 1 mln mieszkańców (vide wykres nr 7).

Wykres 7. Liczba bankomatów na 100 km² w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne

Powyższe oznacza, że, statystycznie rzecz biorąc, pod względem przestrzennego umiejscowienia bankomatów oraz liczby bankomatów w przeliczeniu na milion mieszkańców Polska jest w środku rankingu państw Unii Europejskiej.

4. Liczba terminali POS w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców

Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (vide tabela nr 4) kształtowała się na poziomie 536.236 szt. na koniec 2016 r., w porównaniu do 465.457 szt. na koniec 2015 r., co stanowiło wzrost o 15,2%.

Tabela 4. Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze w Polsce w latach 2009-2016

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Terminale POS	215.509	246.510	266.429	289.547	326.340	398.172	465.457	536.236
Imprintery	15.067	6.142	978	915	6	3	-	-
Ogółem	230.576	252.652	267.407	290.461	326.346	398.175	465.457	536.236

Źródło: Dane Narodowego Banku Polskiego

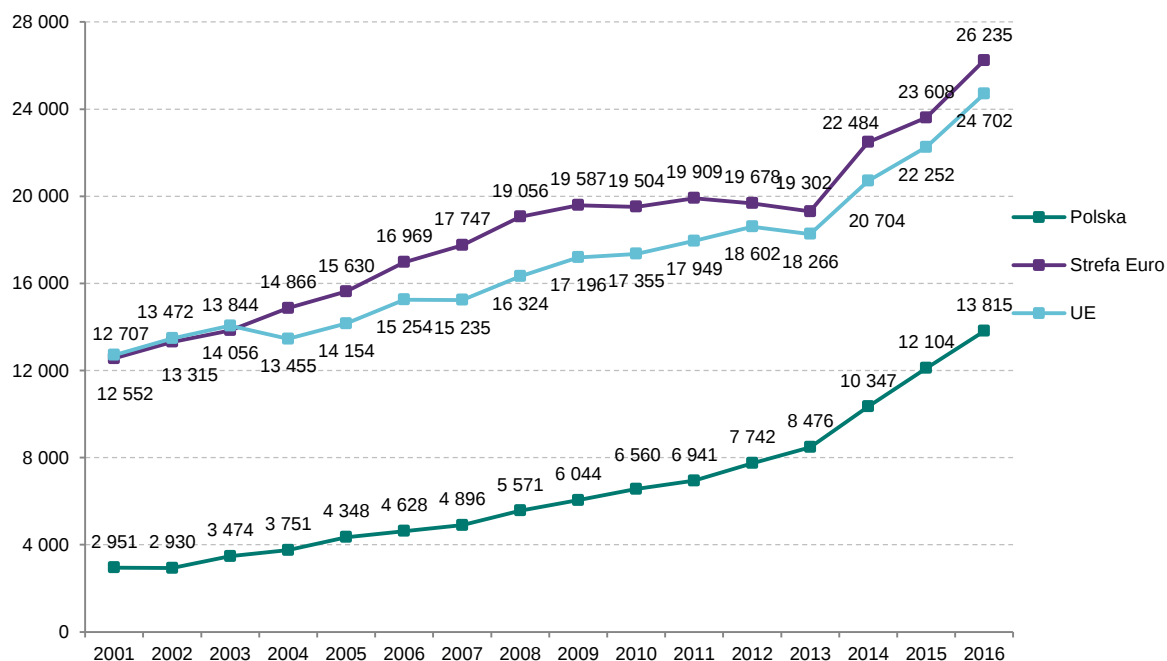
Z danych prezentowanych przez agentów rozliczeniowych wynika, iż wzrosła liczba akceptantów posiadających terminale POS. Od 2013 roku liczba akceptantów posiadających imprintery drastycznie się obniżyła, a od 2015 roku wyszły one z użycia i zostały zastąpione przez terminale POS.

W Strefie Euro widoczny był stały wzrost urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze na 1 mln mieszkańców do roku 2011, z niewielkim odnotowanym spadkiem w 2010 r. W kolejnych latach, tj. w 2012 r. i 2013 r., miał miejsce spadek liczby terminali POS. W 2014 r. nastąpiło odwrócenie trendu spadkowego i liczba terminali POS na 1 mln mieszkańców wzrosła o 3.182 sztuki, a w 2015 i 2016 r. o kolejne 1.124 i 2.627 sztuk, co oznaczało wzrosty odpowiednio o 16,5% w 2014 r., 5,0% w 2015 r. i 11,1% w 2016 r.

Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminale POS) w Polsce zwiększyła się w 2016 r. i osiągnęła poziom 13.815 urządzeń na milion mieszkańców (wzrost o 14,1% w porównaniu do 2015 r. – 12.104 urządzeń na 1 mln mieszkańców).

Polska zanotowała wzrost liczby urządzeń na milion mieszkańców o 14,1%, podczas gdy w UE i w Strefie Euro zanotowano wzrost odpowiednio o 11,0% i 11,1%. Niemniej jednak dystans między Polską a Unią Europejską zmniejszył się nieznacznie w ostatnim roku. Liczba terminali w Polsce jest wciąż znacząco mniejsza niż średnia w UE czy Strefie Euro (warto zaznaczyć, że 10 lat wcześniej była ona 3,5-krotnie mniejsza).

Wykres 8. Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS oraz imprinterów) na 1 mln mieszkańców w latach 2001-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

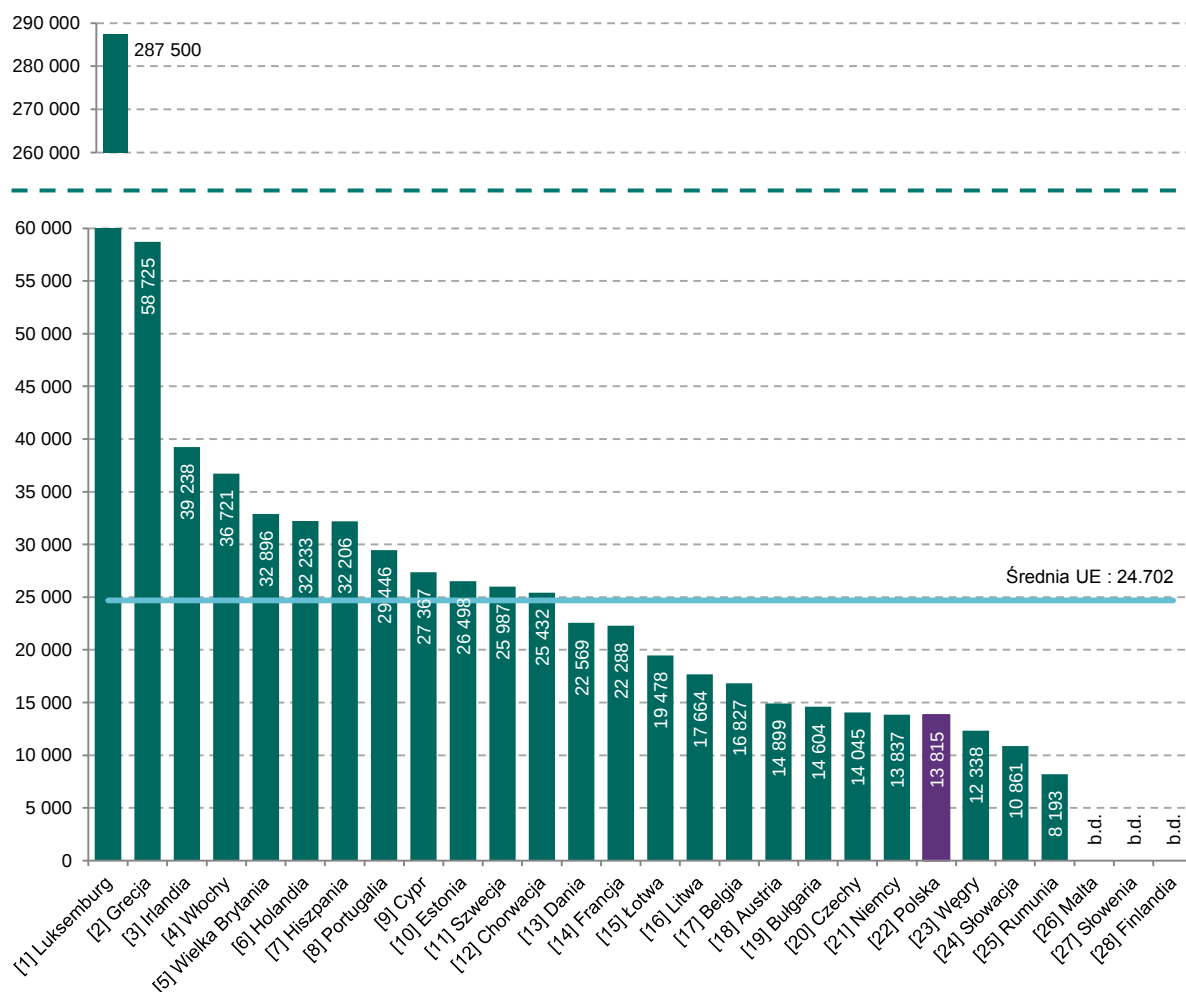
Wskaźnik 13.815 urządzeń na 1 milion mieszkańców dla Polski to jeden z najniższych wskaźników wśród krajów UE w 2016 r., co przedstawiono na wykresie nr 9.

Na podstawie wykresu nr 9 można stwierdzić, że również na tle regionu, w odniesieniu do opisywanego wskaźnika, Polska nie wypada korzystnie. Zajmujemy 22. miejsce w UE, wyprzedzając Węgry, Słowację i Rumunię. Natomiast znacznie więcej takich urządzeń funkcjonowało w takich krajach jak Estonia, Słowenia, Łotwa i Litwa. Na zbliżonym poziomie do Polski prezentuje się liczba urządzeń w Austrii, Bułgarii, Niemczech i Czechach. W 2016 r., w stosunku do podobnego rankingu z roku poprzedniego, Polska awansowała o jedną pozycję, jednakże wynikać to może przede wszystkim z nieopublikowania danych dla Słowenii i Finlandii, które wyprzedzały Polskę w rankingu z roku 2015.

W czołówce znalazły się takie kraje jak Luksemburg, Grecja, Irlandia, Włochy, Wielka Brytania, Holandia, Hiszpania, Portugalia, Cypr i Estonia. Luksemburg w 2016 r. zajmuje pierwsze miejsce z liczbą ponad 287 tys. terminali na 1 mln mieszkańców, natomiast jeszcze w 2013 r. zajmował 12 pozycję z liczbą 21.287 szt. terminali na 1 mln mieszkańców. Tak wysoka liczba terminali POS w Luksemburgu na mieszkańca jest wynikiem zmiany zakresu przekazywanych danych do EBC od 2014 r. Obecnie, oprócz informacji o terminalach POS znajdujących się na terytorium kraju, przekazywane są również informacje o terminalach ulokowanych poza granicami kraju, ale będącymi w posiadaniu podmiotów, których miejscem prowadzonej działalności jest dany kraj. Z danych jednostkowych prezentowanych przez Luksemburg w 2016 r. wynika, iż blisko 92% terminali ulokowanych jest poza granicami kraju (154,2 tys. terminali z 167,8

tys. zareportowanych przez Bank Centralny Luksemburga). Tak duża liczba terminali spowodowana jest m.in. prowadzeniem działalności w Luksemburgu przez jednego z dużych agentów rozliczeniowych o międzynarodowym zasięgu.

Wykres 9. Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS) na 1 mln mieszkańców w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

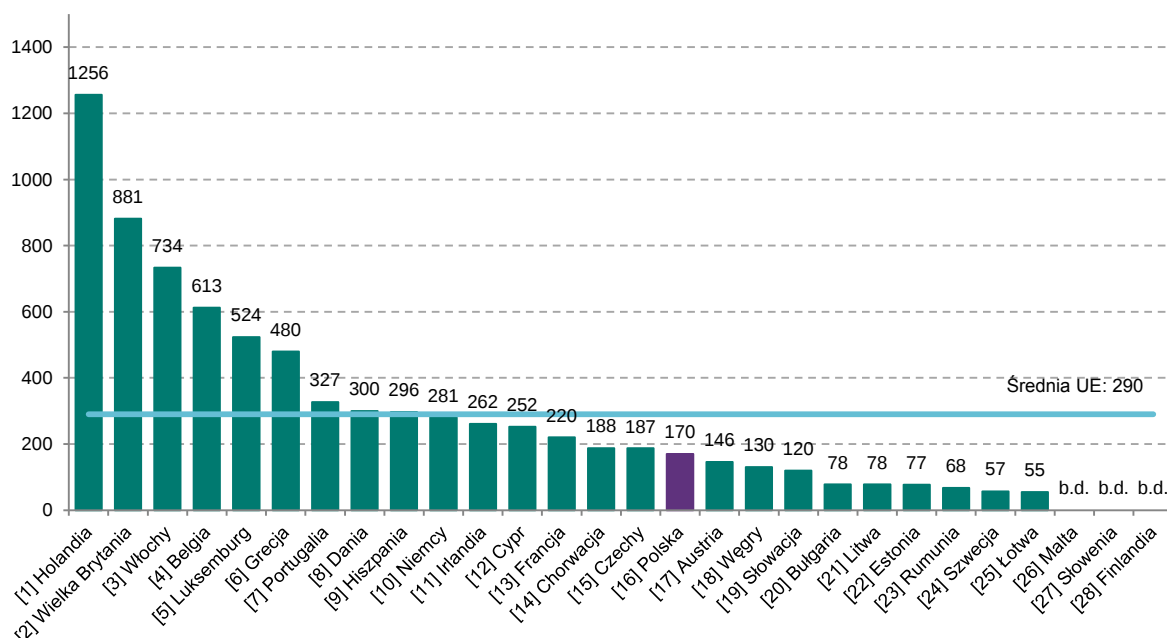
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Przeprowadzając porównanie z danymi zaprezentowanymi na wykresie nr 19 (Liczba transakcji bezgotówkowych kartami płatniczymi w pojedynczym terminalu w 2016 r.), można zaobserwować, że Grecja, Włochy i Hiszpania mają stosunkowo niewielką liczbę transakcji kartami płatniczymi przypadającą na jeden terminal. Wy tłumaczeniem tej sytuacji może być specyfika tych krajów i nastawienie się na bardzo duży ruch turystyczny oraz wynikająca z tego faktu potrzeba dokonywania płatności z wykorzystaniem kart płatniczych przez zagranicznych turystów, których transakcje nie są wliczane do powyższej średniej, obejmującej transakcje dokonane instrumentami płatniczymi wydanymi jedynie w danym kraju. Widać to najlepiej na przykładzie Grecji oraz Włoch, gdzie mieszkańcy dokonują niewielu transakcji kartami. Na 1 mieszkańca w tych krajach w 2016 roku przypadało odpowiednio 28 i 43 transakcje kartami płatniczymi -

dla porównania w Polsce było to 83 transakcji, a w Danii aż 330 transakcji, pomimo że Dania uplasowała się na 13. miejscu pod względem liczby urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze na 1 mln mieszkańców, poniżej średniej dla Unii Europejskiej.

Zdecydowanie korzystniej wypada pozycja Polski na tle pozostałych krajów UE w liczbie terminali POS na 100 km² akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze. Polska zajmuje 16. miejsce, wyprzedzając takie kraje jak: Austria, Bułgaria, Litwa, Estonia, Szwecja oraz Łotwa, które wyprzedzały Polskę pod względem liczby urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS) na 1 mln mieszkańców (vide wykres nr 10).

Wykres 10. Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS) na 100 km² w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

5. Liczba wydanych kart płatniczych na 1 mieszkańca

Wg stanu na koniec 2016 r. w obiegu w Polsce było blisko 36,9 mln kart płatniczych i liczba ta wzrosła w porównaniu do 2015 r. (35,2 mln kart), co stanowiło wzrost o 4,7%. Po spadku liczby kart w 2015 r. (pierwszy spadek liczby wydanych kart w Polsce od 2010 roku) liczba kart w 2016 r. wzrosła ponad poziom z 2014 r. Liczbę kart płatniczych wydanych w Polsce w latach 2011 – 2016 (stany na koniec danego roku) zaprezentowano w tabeli nr 5.

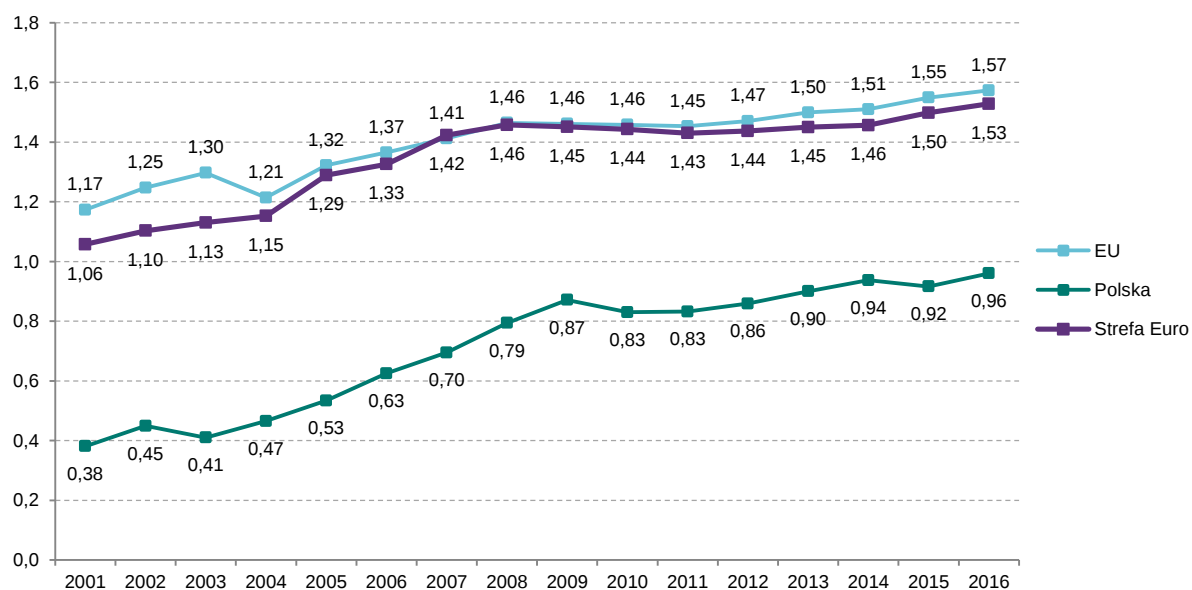
Tabela 5. Liczba wydanych kart płatniczych w Polsce w latach 2011-2016

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Liczba wydanych kart płatniczych	32.044.946	33.291.111	34.658.650	36.068.822	35.209.043	36.874.489

Źródło: Dane Narodowego Banku Polskiego

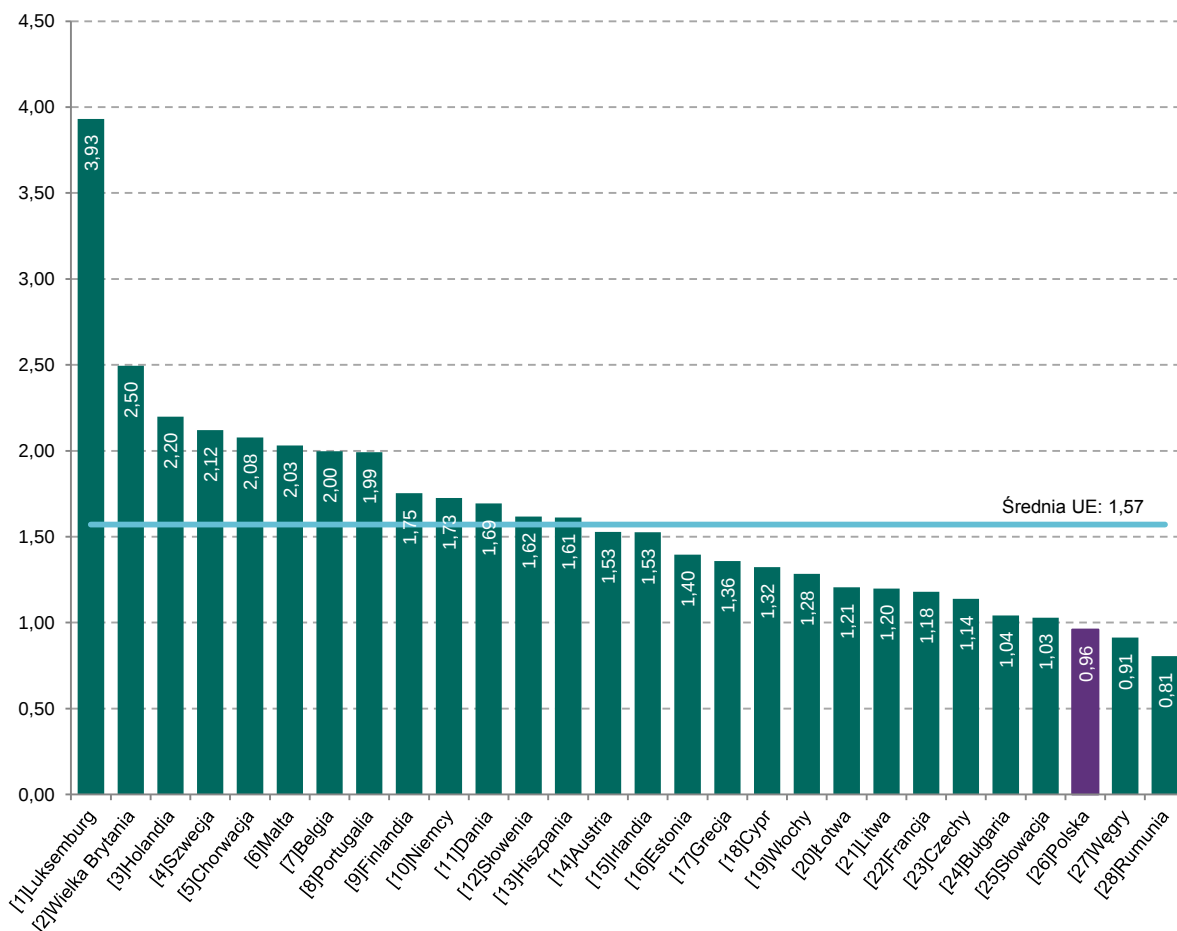
Liczba kart płatniczych na 1 mieszkańca Polski systematycznie wzrastała przez kolejne lata z 0,38 w 2001 r. do 0,87 w 2009 r., natomiast w latach 2010 – 2011 spadła nieznacznie do poziomu 0,83, by kolejno dalej rosnąć aż do roku 2014, w którym to wskaźnik uzyskał poziom równy 0,94. W roku 2015 wskaźnik nieznacznie zmalał do poziomu 0,92 karty płatniczej na jednego mieszkańca. W roku 2016 ponownie wzrósł do poziomu 0,96, uzyskując tym samym najwyższy wskaźnik w historii. Dystans, jaki dzieli Polskę od średniej krajów UE, zmniejszył się z 0,63 w 2015 r. do 0,61 w 2016 r., co przedstawiono na wykresie nr 11.

Wykres 11. Liczba wydanych kart płatniczych na jednego mieszkańca w latach 2001-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

W 2016 r. wskaźnik wydanych kart płatniczych per capita (0,96) stawiał Polskę w końcówce państw Unii Europejskiej. W tym zakresie wyprzedzaliśmy, podobnie jak w 2015 r., jedynie Węgry oraz Rumunię. Ranking krajów pod względem liczby wydanych kart płatniczych na jednego mieszkańca przedstawiono na wykresie nr 12.

Wykres 12. Liczba wydanych kart płatniczych na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

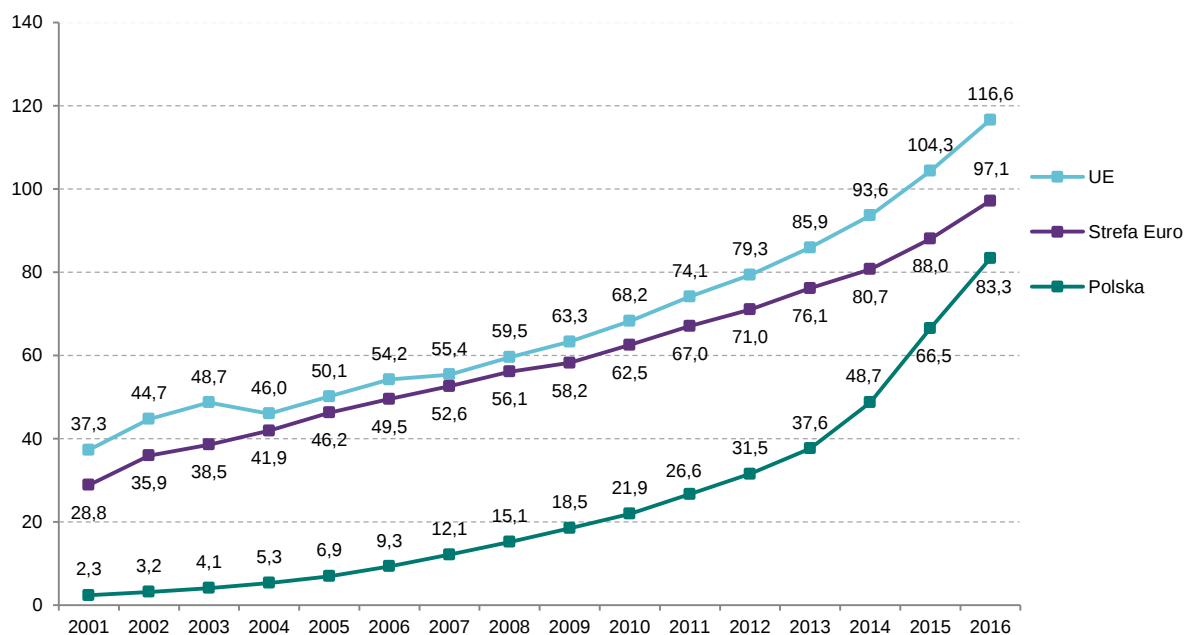
Poziom wskaźnika wydanych kart płatniczych na 1 mieszkańca w krajach Unii Europejskiej w 2016 r. w ujęciu geograficznym przedstawiono na wykresie nr 13. Polska na tle regionu i całej UE odznacza się bardzo niską liczbą wydanych kart. Jest to cztery razy mniej kart na jednego mieszkańca niż w Luksemburgu, prawie 3 razy mniej niż w Wielkiej Brytanii i ponad dwa razy mniej niż w Holandii, Szwecji, Chorwacji, na Malcie, Belgii czy Portugalii. W naszym regionie na podobnym poziomie co Polska znajdują się Bułgaria, Słowacja i Węgry, natomiast znacznie wyższy poziom omawiany wskaźnik osiąga w Słowenii, Estonii, na Litwie i Łotwie.

6. Liczba transakcji kartami płatniczymi na 1 mieszkańca

W porównaniu z krajami Unii Europejskiej w Polsce nadal za pomocą kart płatniczych dokonywanych jest średnio mniej płatności (przy ustalaniu wielkości tego wskaźnika nie brano pod uwagę liczby operacji wypłaty gotówki), ale różnice w tym zakresie z roku na rok się jednak zmniejszają. W 2016 r. liczba transakcji bezgotówkowych kartami na 1 mieszkańca wyniosła w Polsce 83,3.

Porównanie wysokości wskaźnika dla Polski do średniej dla UE (116,6) i Strefy Euro (97,1) wypada dość niekorzystnie, gdyż statystyczny mieszkaniec UE dokonuje średnio około 40% więcej transakcji bezgotówkowych kartami płatniczymi niż statystyczny Polak, co prezentuje wykres nr 13.

Wykres 13. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi na jednego mieszkańca w latach 2001-2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

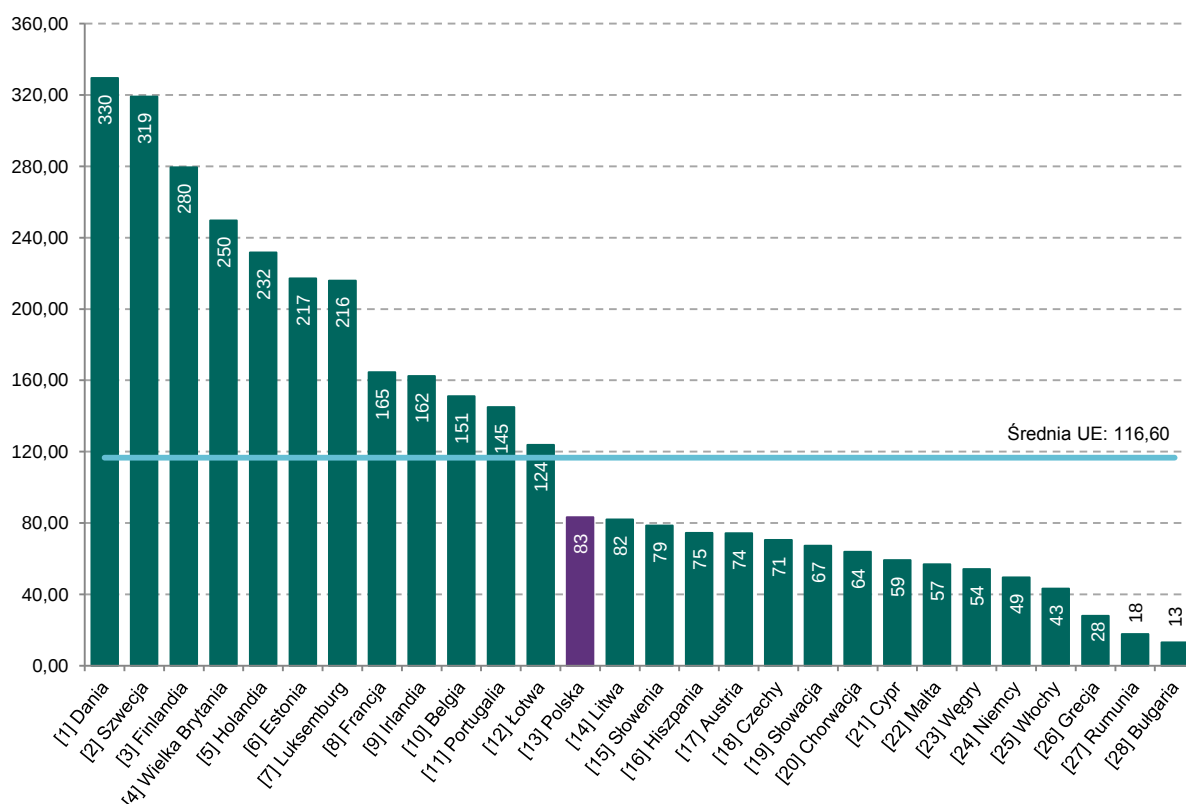
Średnia dla krajów Unii Europejskiej w 2016 r. wynosiła 116,6 transakcji na jednego mieszkańca. Mimo tak wyraźnej dysproporcji między Polską a średnią dla UE należy zauważyć, że poziom liczby transakcji kartami w Polsce systematycznie wzrasta, a tempo wzrostu jest znacznie szybsze niż tempo wzrostu średniej dla krajów Unii Europejskiej. Dla porównania wzrost w Polsce w latach 2015-2016 wynosił 25%, natomiast wzrost średniej dla Unii Europejskiej w tym samym okresie był ponad dwukrotnie niższy, tj. 12%.

Ponadto w 2006 r. w Polsce przeciętny mieszkaniec dokonywał tylko 9,3 płatności kartami płatniczymi, trzy lata później w 2009 r. już dwukrotnie więcej, tj. 18,5, w 2012 r. 31,5, a w 2016 r. już 83,3. W 2013 r. wskaźnik ten dla Polski stanowił 44% średniej całej Unii Europejskiej, a w 2016 r. już 71%.

W omawianym wskaźniku Polska plasuje się na 13. Pozycji wśród 28 krajów UE i wyprzedza Litwę, Słowenię, Hiszpanię, Austrię, Czechy, Słowację, Chorwację, Cypr, Malte, Węgry, Niemcy, Włochy, Grecję, Rumunię oraz Bułgarię, co przedstawiono na wykresie nr 14. Pozytywnym sygnałem jest fakt, iż w 2016 r., w stosunku do podobnego rankingu z roku poprzedniego, przesunęliśmy się o trzy pozycje, wyprzedzając kraje takie jak Austria, Słowenia i Litwa, w których liczba transakcji bezgotówkowych, w porównaniu do poprzedniego roku, wzrosła, ale w tempie znacznie wolniejszym niż w przypadku Polski. Równocześnie jest to wynik blisko 4 razy niższy niż w Danii (330) czy Szwecji (319). Warto zwrócić również uwagę na Estonię, w której omawiany wskaźnik osiągnął w 2016 r. poziom 217 transakcji. Oznacza to, że w Estonii od

roku 2004 wykorzystanie kart płatniczych wzrosło o 388% (z poziomu 44,5 transakcji per capita)⁶. Jest to tym bardziej warte odnotowania, iż Estonia w liczbie kart na mieszkańca zajmuje pozycję poniżej średniej UE. Należy dodać, iż również w Danii i Finlandii liczba kart płatniczych na mieszkańca jest nieznacznie powyżej średniej dla krajów Unii Europejskiej. W 2016 r. przeciętny mieszkaniec Danii dokonywał 6,3 transakcji bezgotówkowych kartą w tygodniu, Szwecji 6,1 transakcji, Finlandii 5,4 transakcji tygodniowo, w Polsce wartość ta wynosiła jedynie 1,6 transakcji tygodniowo.

Wykres 14. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

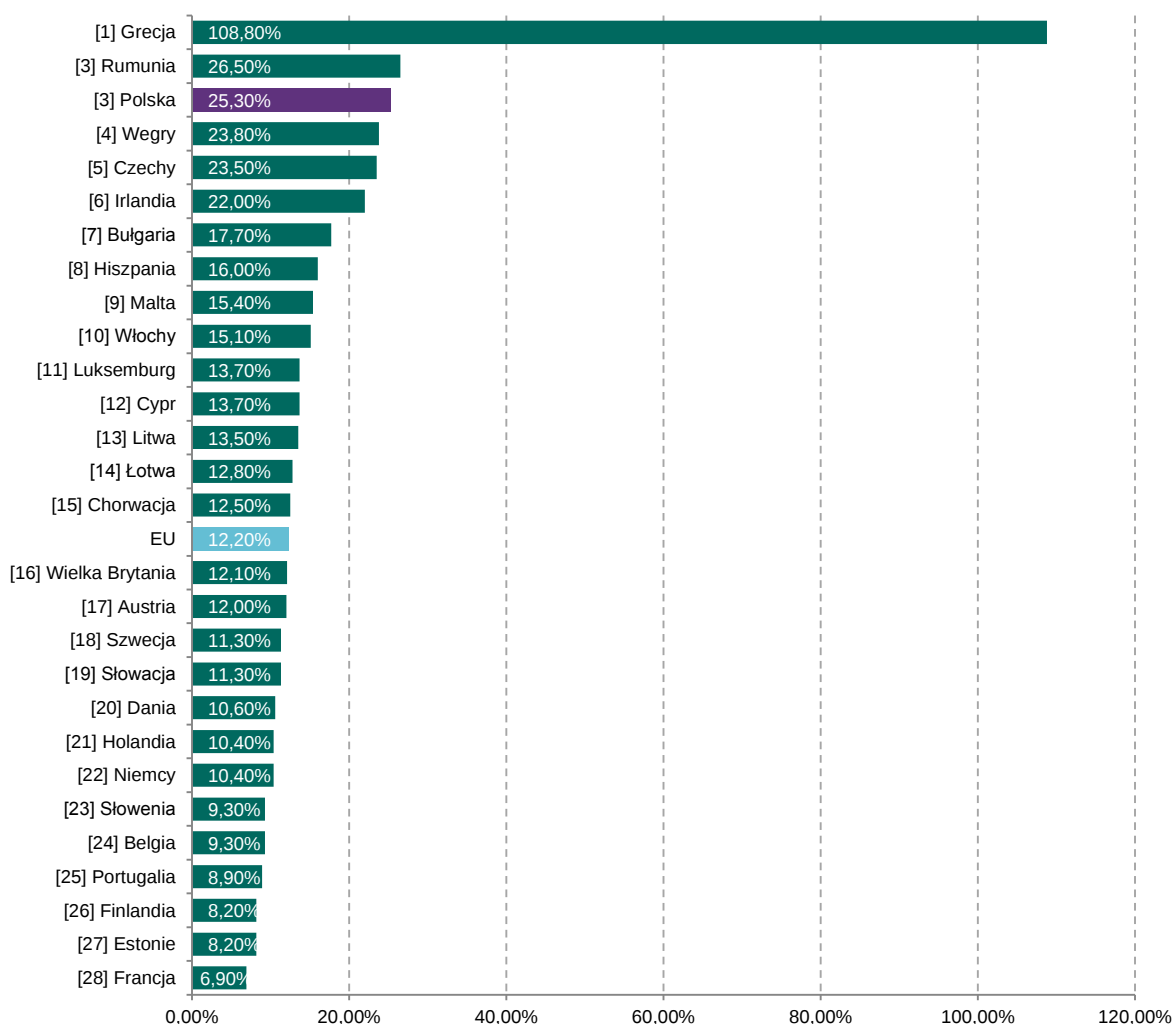
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Pod względem wykorzystania kart płatniczych na jednego mieszkańca, Polska, na tle naszego regionu, plasuje się w środku tych krajów. Na podobnym poziomie znajdują się kraje takie jak Litwa i Słowenia, jednocześnie jednak widać dużą różnicę między naszym krajem a Łotwą (124), która prezentuje znacznie wyższą transakcyjność na mieszkańca.

Polska zanotowała w 2016 r. jednak jedno z najwyższych w UE temp wzrostu tego wskaźnika, co prezentuje wykres nr 15.

⁶ ECB Statistical Data Warehouse, Tabela 7.4 a "Number of transaction per capita", <http://sdw.ecb.europa.eu>

Wykres 15. Wskaźnik wzrostu liczby transakcji kartami płatniczymi (roczna zmiana procentowa) w poszczególnych krajach UE w 2016 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Tak wysoki wzrost transakcji bezgotówkowych w Polsce może wynikać z rosnącej popularności w płatnościach bezgotówkowych kart zbliżeniowych, które umożliwiają przeprowadzanie płatności w sposób najwygodniejszy i najszybszy dla posiadacza instrumentu płatniczego. Innym powodem jest obniżenie opłat interchange od dnia 1 lipca 2014 r. Niższe koszty akceptacji kart płatniczych spowodowały większe zainteresowanie akceptantów przyjmowaniem tej formy zapłaty. Również największa sieć detaliczna rozpoczęła w 2014 r. akceptację kart. Zwiększenie liczby terminali POS poszerzyło możliwości użycia karty przez klientów w kolejnych latach.

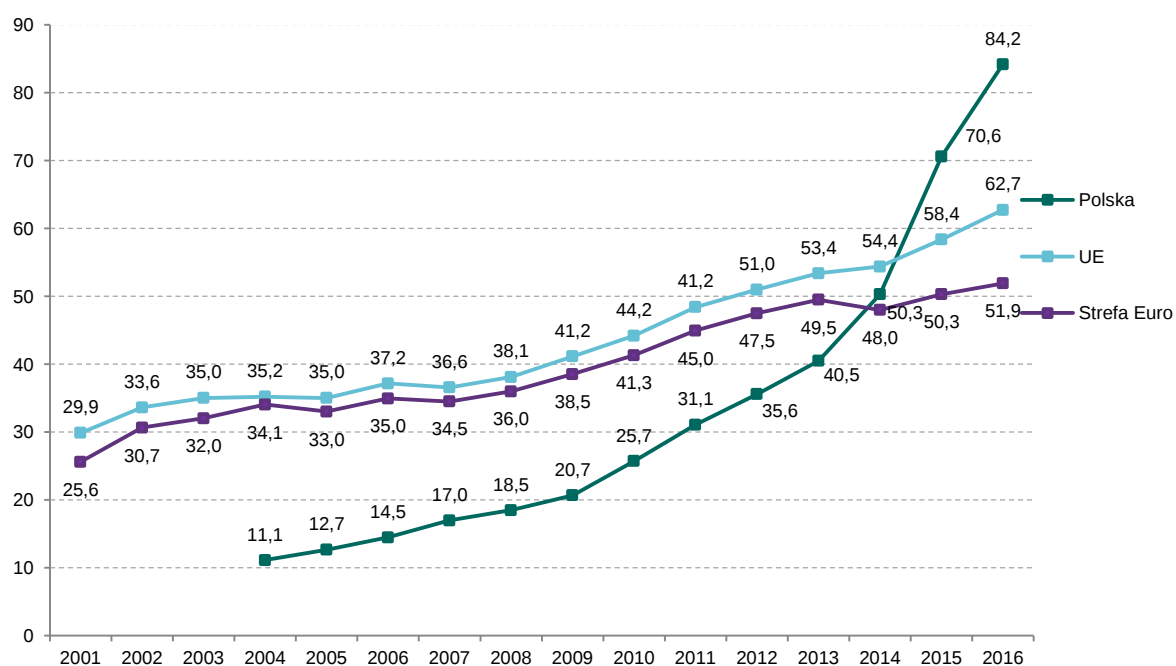
Krajem, w którym liczba transakcji bezgotówkowych wzrosła ponad dwukrotnie, jest Grecja (108,8%), na drugim miejscu znalazła się Rumunia, notując wzrost o 26,5%, a na trzecim miejscu uplasowała się Polska ze wzrostem 25,3%. Według informacji uzyskanych od Banku Centralnego Grecji, tak wysoki wzrost

spowodowany był kontrolą kapitału wprowadzoną w Grecji od czerwca 2015 r., co skutkowało wzrostem płatności bezgotówkowe w związku z ograniczeniem kwoty wypłat gotówki na osobę na miesiąc. Ponadto Bank Centralny Grecji wprowadził pewne ulepszenia w gromadzeniu danych w celu dostarczania wiarygodniejszych statystyk. Należy jednak dodać, iż pomimo tak dużego wzrostu liczby transakcji kartami w Grecji, kraj ten z liczbą 28 transakcji rocznie na 1 mieszkańca znajduje się na 26. miejscu (vide wykres 14), wyprzedza jedynie Rumunię i Bułgarię.

7. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonywanych pojedynczą kartą płatniczą

Kolejnym wskaźnikiem obrazującym częstotliwość wykorzystania kart płatniczych jest liczba transakcji bezgotówkowych w terminalach POS przypadających na jedną kartę.

Wykres 16. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych pojedynczą kartą płatniczą w latach 2001-2016

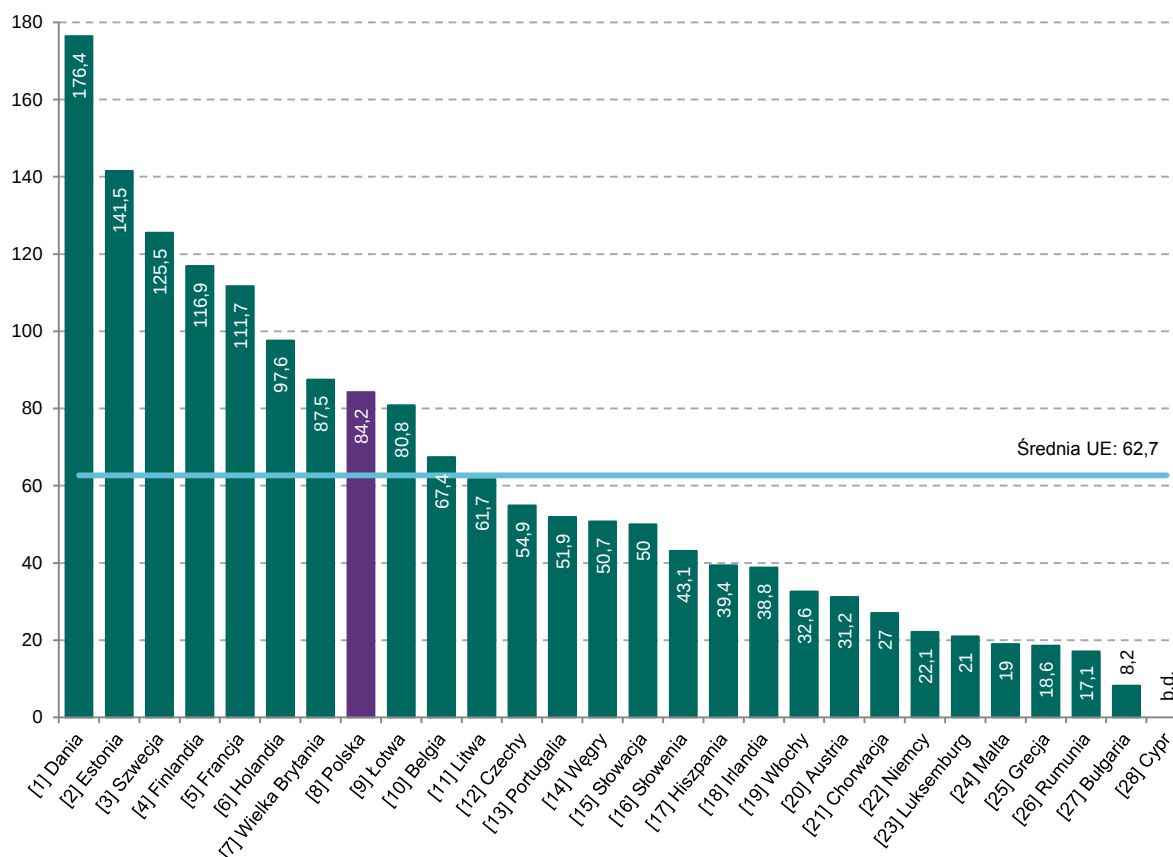

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Polska systematycznie zmniejszała swój dystans w stosunku do krajów Strefy Euro i krajów Unii Europejskiej w liczbie transakcji bezgotówkowych dokonanych pojedynczą kartą płatniczą w terminalach POS. W 2014 r. wskaźnik dla Polski był po raz pierwszy wyższy niż wskaźnik dla krajów Strefy Euro, ale niższy niż wskaźnik dla Unii Europejskiej. W roku 2015 wskaźnik dla Polski znacząco prześcignął pod względem liczby transakcji bezgotówkowych dokonywanych pojedynczą kartą płatniczą zarówno średnią dla krajów ze Strefy Euro, jak i – po raz pierwszy w historii - średnią dla krajów Unii Europejskiej. W 2016 r. przewaga Polski nad wskaźnikami dla Unii Europejskiej oraz Strefy Euro zwiększyła się jeszcze bardziej. W 2004 r. wskaźnik liczby tego typu transakcji stanowił zaledwie 32,6% średniej krajów Strefy Euro, by w

2016 r. osiągnąć liczbę 84,2 transakcji bezgotówkowych, tj. o 32,3 transakcje więcej dokonane kartą płatniczą niż średnia dla krajów Strefy Euro (51,9) i 21,5 transakcji więcej niż średnia dla krajów Unii Europejskiej (62,7).

Wykres 17. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych pojedynczą kartą płatniczą w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

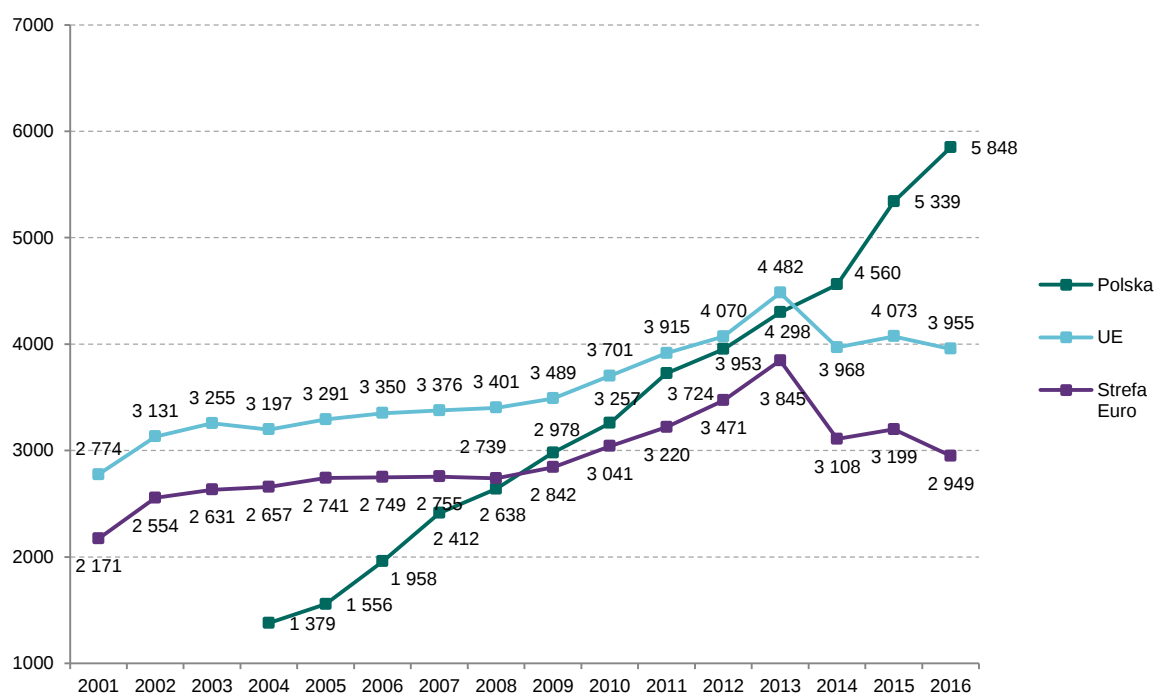
Polska ze wskaźnikiem 84,2 transakcji rocznie dokonywanych jedną kartą w roku 2016 zdecydowanie powiększyła swoją przewagę nad wskaźnikiem dla Unii Europejskiej. Tempo wzrostu jest zdecydowanie szybsze niż tempo wzrostu dla krajów strefy Euro oraz Unii Europejskiej. W 2016 r. Polska wyprzedziła Łotwę i znalazła się na 8. Pozycji, jednocześnie zmniejszając dystans do Wielkiej Brytanii (w 2015 r. różnica wynosiła 6,9 transakcji, a w 2016 r. już tylko 3,3 transakcje). W stosunku do roku 2015 Polska awansowała o jedną pozycję, wyprzedzając Łotwę.

Najczęściej do dokonywania płatności wykorzystują karty mieszkańcy Danii (176,4 razy w roku, czyli prawie 3-krotnie częściej niż średnia w UE) oraz mieszkańcy Estonii – 141,5, Szwecji – 125,5, Finlandii – 116,9 oraz Francji – 111,7. Najmniejszy poziom tego wskaźnika zanotowano w Rumunii (17,1) oraz w Bułgarii (8,2).

8. Liczba transakcji zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS

Interesująco wypada także porównanie wykorzystania zainstalowanych w danym kraju terminali POS. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonywana kartami płatniczymi w pojedynczym terminalu POS w Polsce jest wyższa niż średnia w krajach Strefy Euro oraz średnia dla całej Unii Europejskiej.

Wykres 18. Liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS w latach 2001-2016

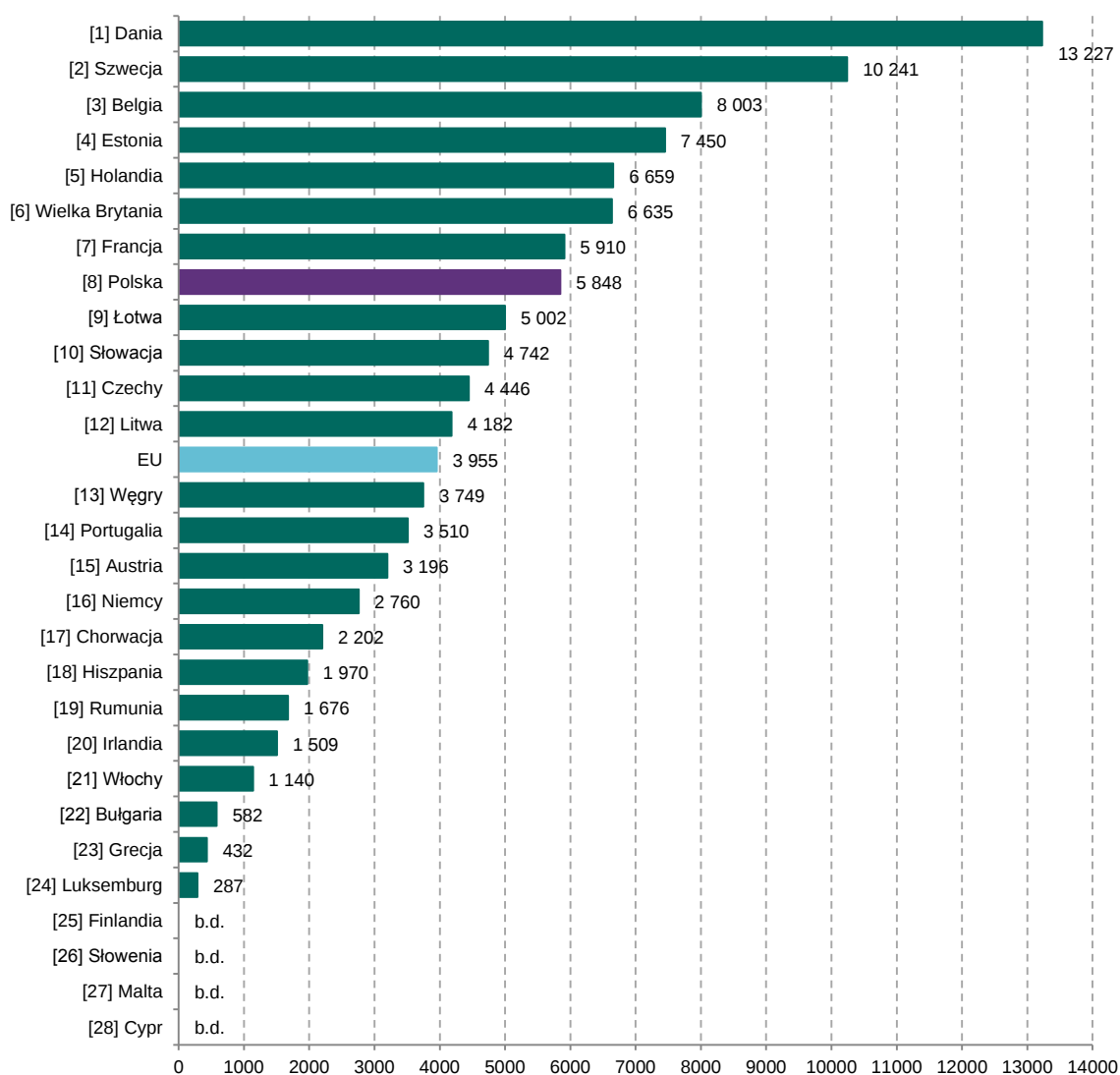
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Polska na przestrzeni lat 2004 – 2013 systematycznie zmniejszała swój dystans w liczbie transakcji bezgotówkowych przypadających na jeden terminal POS w stosunku do średniej UE i od 2011 roku mocno zbliżyła się do średniej unijnej, by przekroczyć ją w 2014 r., a w 2015 r. znacząco zwiększyć przewagę nad wspomnianymi średnimi. W 2004 r. w pojedynczym terminalu POS w Polsce dokonano o 1.818 mniej transakcji bezgotówkowych niż w UE, natomiast w 2013 r. wykonano jedynie 184 transakcji mniej, a w 2016 r. już o 1.893 transakcji więcej. Analizując wykres nr 18, warto podkreślić, że Polska w 2009 r. wyprzedziła kraje należące do Strefy Euro w liczbie transakcji w pojedynczym terminalu POS i systematycznie zwiększała swój dystans (w 2009 r. było to o 136 transakcji więcej, w 2013 r. już o 453 transakcji więcej, natomiast w 2016 r. było to już o 2.899 transakcje więcej).

Mimo iż Polska ma jeden z niższych wskaźników liczby urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze na 1 mln mieszkańców, to dobrze wypada pod względem liczby transakcji bezgotówkowych realizowanych kartami płatniczymi w pojedynczym terminalu. W 2016 r. Polska zajmowała 8 miejsce w UE,

awansując o trzy pozycje w stosunku do roku poprzedniego, tj. wyprzedzając w 2016 r. takie kraje jak Łotwa i Irlandia (trzecim krajem jest Finlandia, której dane nie zostały opublikowane).

Wykres 19. Liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

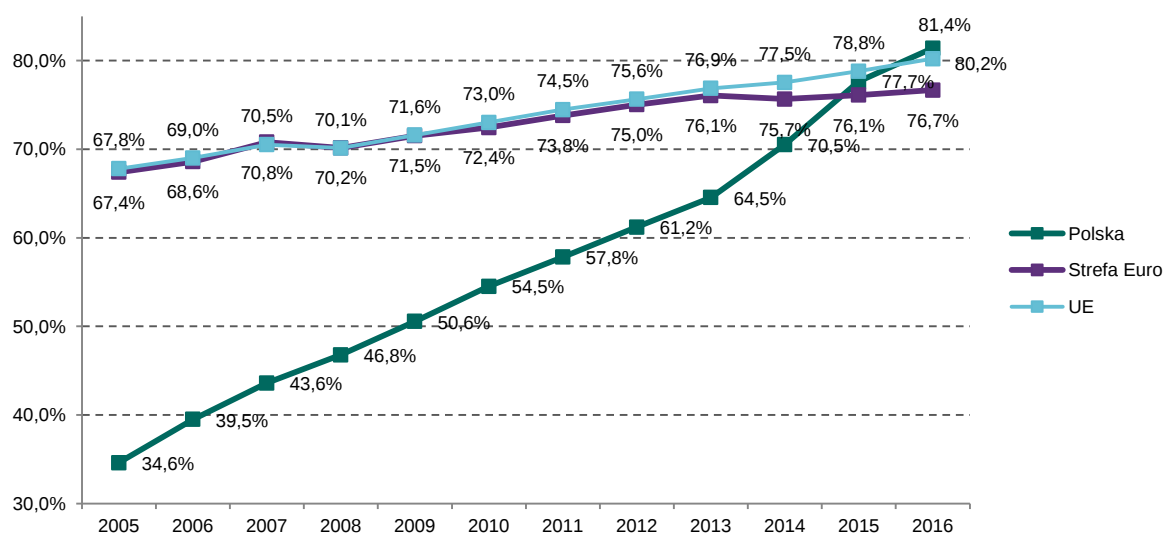
Jak wynika z wykresu nr 19, Polska znacznie wyprzedza takie kraje jak Portugalia, Włochy, Luksemburg czy Grecję, które co prawda są liderami w liczbie zainstalowanych terminali POS, ale jednocześnie kraje te nie należą do czołówki krajów, w których dokonuje się najwięcej transakcji bezgotówkowych. Przykładowo w Polsce w jednym terminalu realizowanych jest rocznie blisko 5,8 tys. transakcji płatniczych, czyli ponad 20 razy więcej niż w Luksemburgu i ponad 5 razy więcej niż we Włoszech. Tak dobra pozycja Polski wskazuje, iż Polacy chętnie używają kart płatniczych do dokonywania transakcji bezgotówkowych pomimo niewielkiej liczby terminali POS. Liderem pod względem intensywności wykorzystania terminali

POS jest Dania i Szwecja, ze wskaźnikiem odpowiednio 13,2 i 10,2 tys. transakcji na terminal. W naszym regionie Polska wyprzedza większość krajów z wyjątkiem Estonii. Tak niska pozycja Luksemburga wynika z faktu, iż do wyliczenia tego wskaźnika uwzględniono również terminale znajdujące się poza Luksemburgiem, co znacznie zaniżyło wskaźnik.

9. Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi

Analizując wykorzystywanie bezgotówkowych instrumentów płatniczych, warto zwrócić uwagę na udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji kartami płatniczymi (vide wykresy nr 21 i 22). Do 2008 r. włącznie w Polsce kart używano częściej do podejmowania gotówki w bankomatach niż do dokonywania nimi płatności. W 2009 r. w Polsce po raz pierwszy dokonano kartami płatniczymi więcej transakcji bezgotówkowych niż gotówkowych i ww. wskaźnik osiągnął poziom 50,6%, natomiast w 2014 r. poziom ten wzrósł do 70,5%, a w 2016 r. już do 81,4%. Warto wspomnieć, że w 2015 r. wskaźnik dla Polski (77,7%) po raz pierwszy był wyższy niż średnia dla krajów strefy Euro (76,1%), a w 2016 r. przekroczył wskaźnik dla całej Unii Europejskiej (80,2%).

Wykres 20. Udział procentowy transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w latach 2005-2016

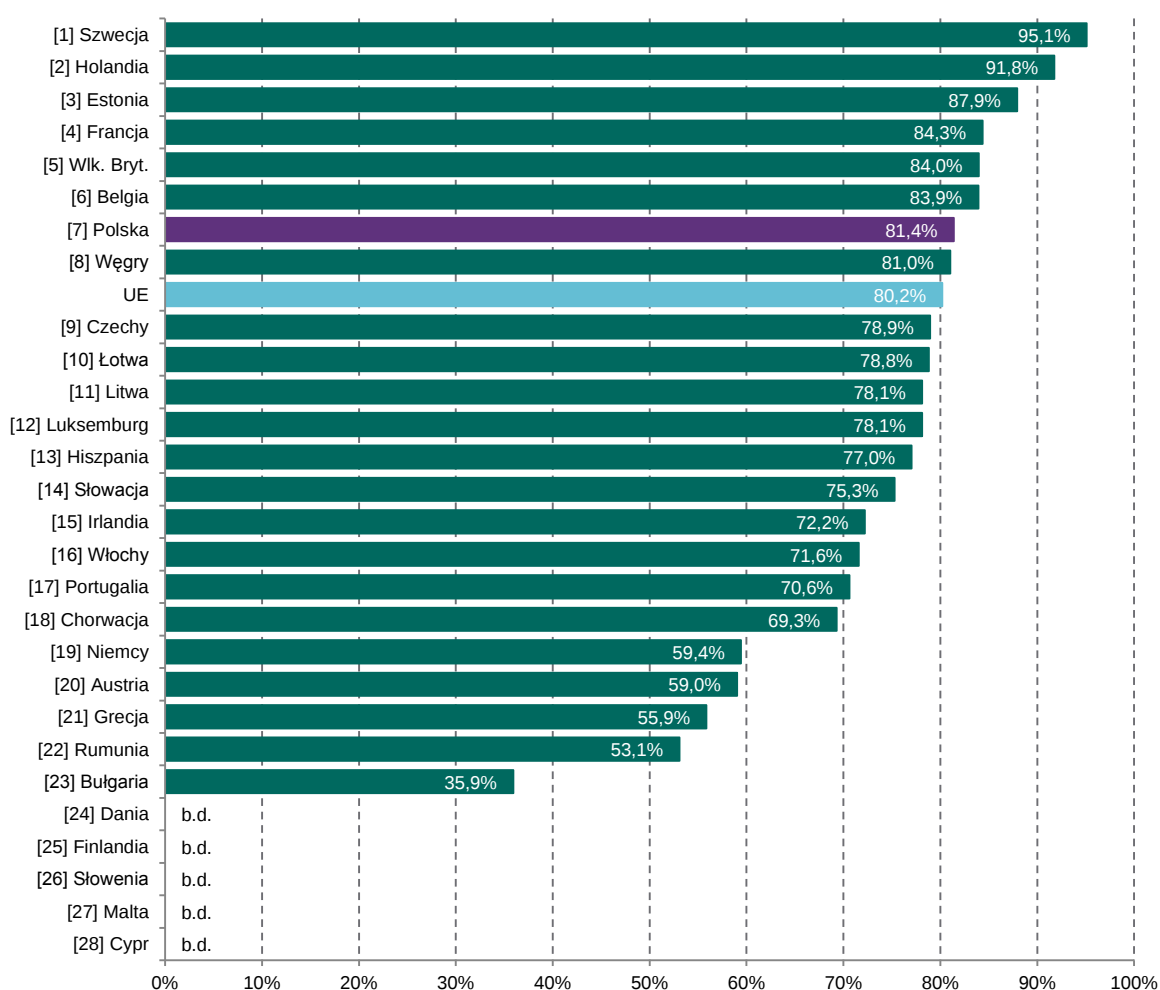

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Na wykresie nr 20 przedstawiono postępującą w całej Europie zmianę zachowania posiadaczy kart płatniczych, polegającą na częstszym używaniu kart do płatności w sklepach niż dokonywaniu wypłat gotówki w bankomatach. Trend ten jest szczególnie widoczny na przykładzie Polski, gdzie w 2005 roku tylko 34,6% transakcji kartowych stanowiły transakcje bezgotówkowe, natomiast w 2016 r. wskaźnik ten osiągnął już poziom 81,4%, osiągając po raz pierwszy wynik wyższy niż wskaźnik dla Unii Europejskiej. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonywanych kartami płatniczymi w Polsce zwiększyła się z 264 mln

(w 2005 r.) do 3.104,5 mln (w 2016 r.), czyli o około 1076%. Wykres nr 20 doskonale obrazuje również znacznie szybsze tempo wzrostu dla Polski w porównaniu z tempem wzrostu średniej dla krajów Strefy Euro czy też średniej dla wszystkich krajów Unii Europejskiej. Wykres nr 21 przedstawia udział procentowy transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Wykres 21. Udział procentowy transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

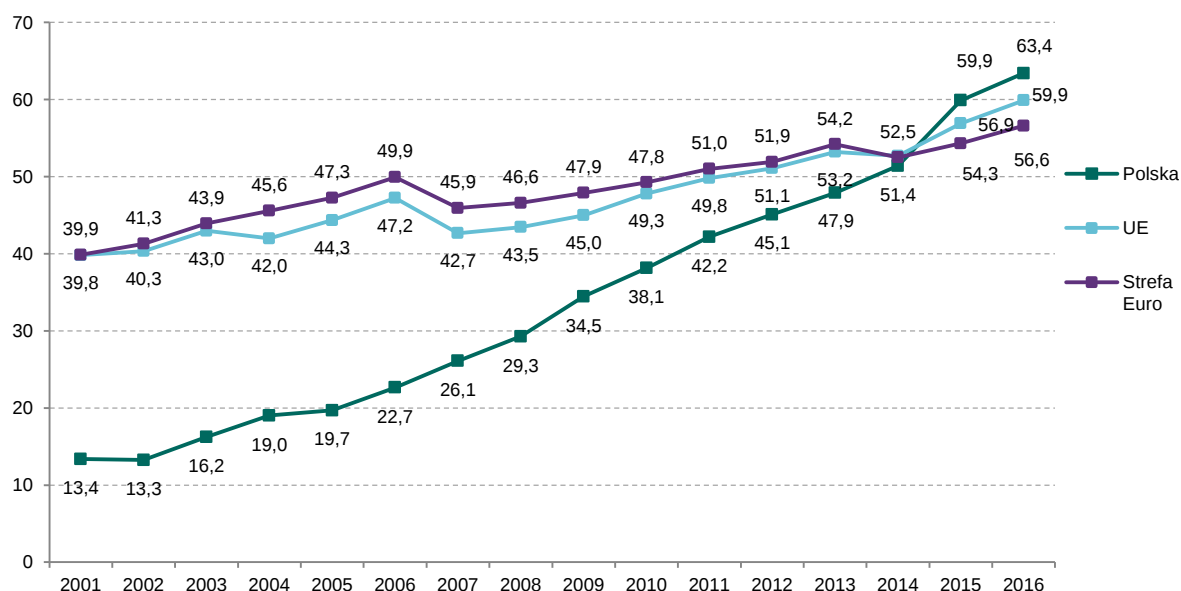
Liderem w 2016 r., podobnie jak w 2015 r., pod względem wykorzystania kart płatniczych do transakcji bezgotówkowych była Szwecja (95,1%), a na drugim miejscu znalazła się Holandia (91,8%). Należy podkreślić, iż Szwecja uzyskała w 2016 roku wynik lepszy o 1,0 punkt procentowy niż w roku poprzednim, natomiast Holandia zwiększyła swój udział o 1,6 punktu procentowego. W Estonii, Francji, Wielkiej Brytanii, Belgii, Polsce i na Węgrzech, gdzie posiadacze kart wykorzystują karty głównie do płacenia w punktach handlowo-usługowych, wskaźnik ten przekraczał 80%. Polska zajmuje w tym zestawieniu 7. pozycję i przesunęła się o 2 miejsca w stosunku do podobnego rankingu z poprzedniego roku, w którym

udział transakcji bezgotówkowych wyniósł 77,7%. Z kolei mniejszy udział transakcji bezgotówkowych od Polski, w porównaniu do poprzedniego roku, zanotowały Węgry (81%) oraz Finlandia, która w 2015 r. plasowała się w czołówce, a nie przekazała danych za 2016 r. Z krajów naszego regionu należy wyróżnić przede wszystkim Estonię (87,9%), która znajduje się w rankingu przed Polską.

10. Liczba zrealizowanych poleceń przelewu na jednego mieszkańca

Liczba zrealizowanych poleceń przelewu na jednego mieszkańca w 2016 r. plasuje ponownie Polskę (ze wskaźnikiem 63,4 liczby poleceń przelewu per capita) powyżej średniej w UE (59,9), a także powyżej średniej dla krajów Strefy Euro (56,6), co zaprezentowano na wykresie nr 22.

Wykres 22. Liczba poleceń przelewu na jednego mieszkańca w latach 2001 – 2016

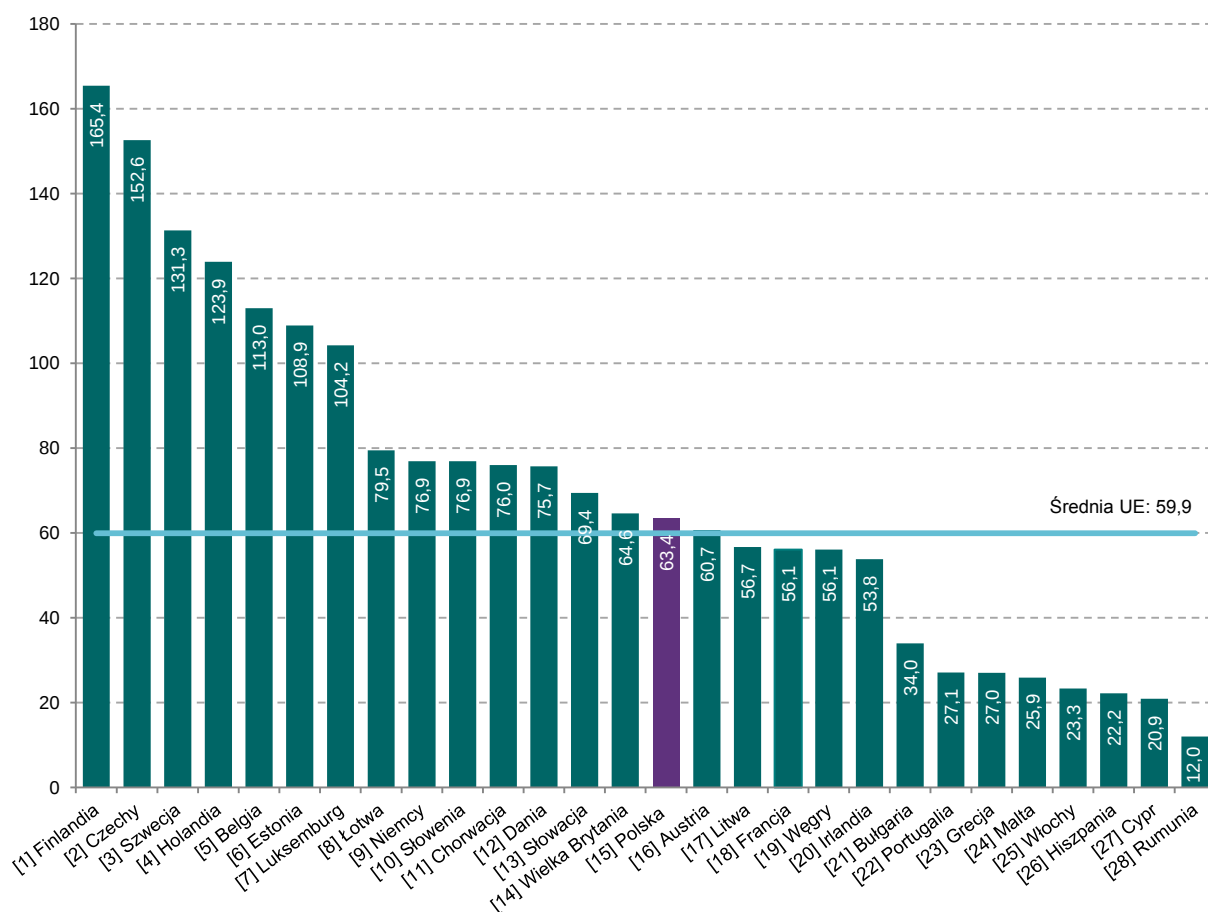
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Jak widać na powyższym wykresie, znaczna dynamika wzrostu poleceń przelewu na jednego mieszkańca w latach 2006 – 2014 w Polsce pozwoliła znacząco zredukować różnicę między średnią dla Polski a średnią dla UE i Strefy Euro, aby w 2015 r. po raz pierwszy znaleźć się powyżej średniej unijnej oraz średniej dla Strefy Euro. Jeszcze na koniec 2001 r. wskaźnik poleceń przelewu per capita dla Polski (13,4) stanowił 1/3 średniej dla UE (39,8), a w 2016 r. przewyższał już średnią dla UE o 5,8%. Oznacza to, że w 2001 r. statystyczny mieszkaniec UE dokonywał aż o blisko 3 razy więcej poleceń przelewu niż statystyczny Polak, a w 2016 r. mieszkaniec Polski dokonywał już o 6% więcej przelewów niż statystyczny mieszkaniec UE.

W Polsce polecenie przelewu stanowi (obok karty płatniczej) najbardziej popularną, wśród posiadaczy rachunków bankowych, formę rozliczeń bezgotówkowych. Wskaźnik liczby poleceń przelewu na 1 mieszkańca w 2016 r. w Polsce był wyższy niż w takich krajach jak Austria, Litwa, Francja, Węgry, Irlandia,

Bułgaria, Portugalia, Grecja, Malta, Włochy, Hiszpania, Cypr oraz Rumunia (vide wykres nr 23). W roku 2016 Polska zajęła 15. miejsce w UE pod względem liczby wykonanych poleceń przelewu na jedną osobę, podobnie jak w roku 2015.

Wykres 23. Liczba poleceń przelewu na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

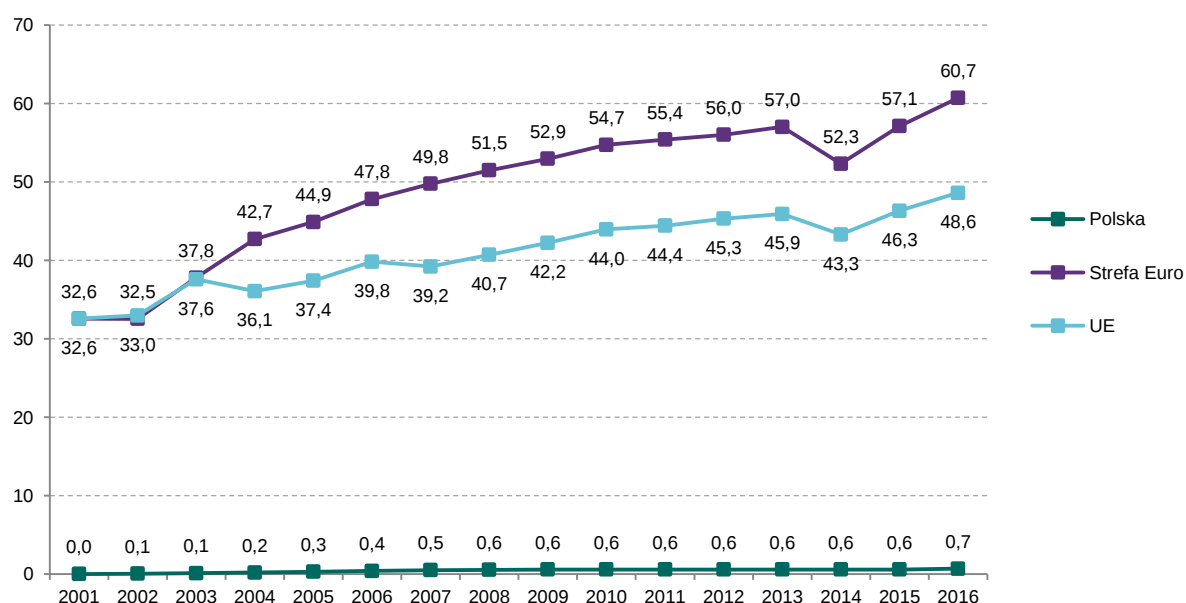
Liderem w zakresie liczby dokonywanych poleceń przelewu w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2016 r. była Finlandia ze wskaźnikiem na poziomie 165,4 poleceń przelewu (ponad 2,5 razy więcej niż w Polsce). Wysokimi wskaźnikami charakteryzują się także: Czechy, Szwecja, Holandia, Belgia, Estonia oraz Luksemburg. Najniższy wskaźnik w 2016 r. odnotowano w Rumunii. Statystyczny mieszkaniec Rumunii wykonał w roku jedynie 12 poleceń przelewu. Polska na tle regionu znajduje się w środku stawki, wyprzedzając Litwę, Węgry, Bułgarię oraz Rumunię. Natomiast większą niż Polska liczbę poleceń przelewu per capita dokonywano w takich krajach jak: Czechy (152,6), Estonia (108,9), Łotwa (79,5) i Słowacja (69,4).

11. Liczba zrealizowanych poleceń zapłaty na jednego mieszkańca

Polecenie zapłaty w Polsce ma znikome znaczenie w porównaniu do krajów UE i Strefy Euro.

Należy jednak odnotować, że liczba poleceń zapłaty w Polsce w latach 2001 – 2004 podwajała się rok do roku, w latach 2005 – 2008 dynamika wzrostu była coraz mniejsza (tempo wzrostu liczby dokonywanych poleceń zapłaty rok do roku wynosiło odpowiednio: 2005 – 57%, 2006 – 30,1%, 2007 – 24,9%), a od 2008 r. liczba poleceń zapłaty utrzymuje się na podobnym poziomie, a nawet od 2012 r. zaobserwowano niewielki spadek liczby transakcji poleceniem zapłaty. W 2016 r. odnotowano nieznaczny wzrost, do poziomu do tej pory najwyższego.

Wykres 24. Liczba poleceń zapłaty na jednego mieszkańca w latach 2001 – 2016

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

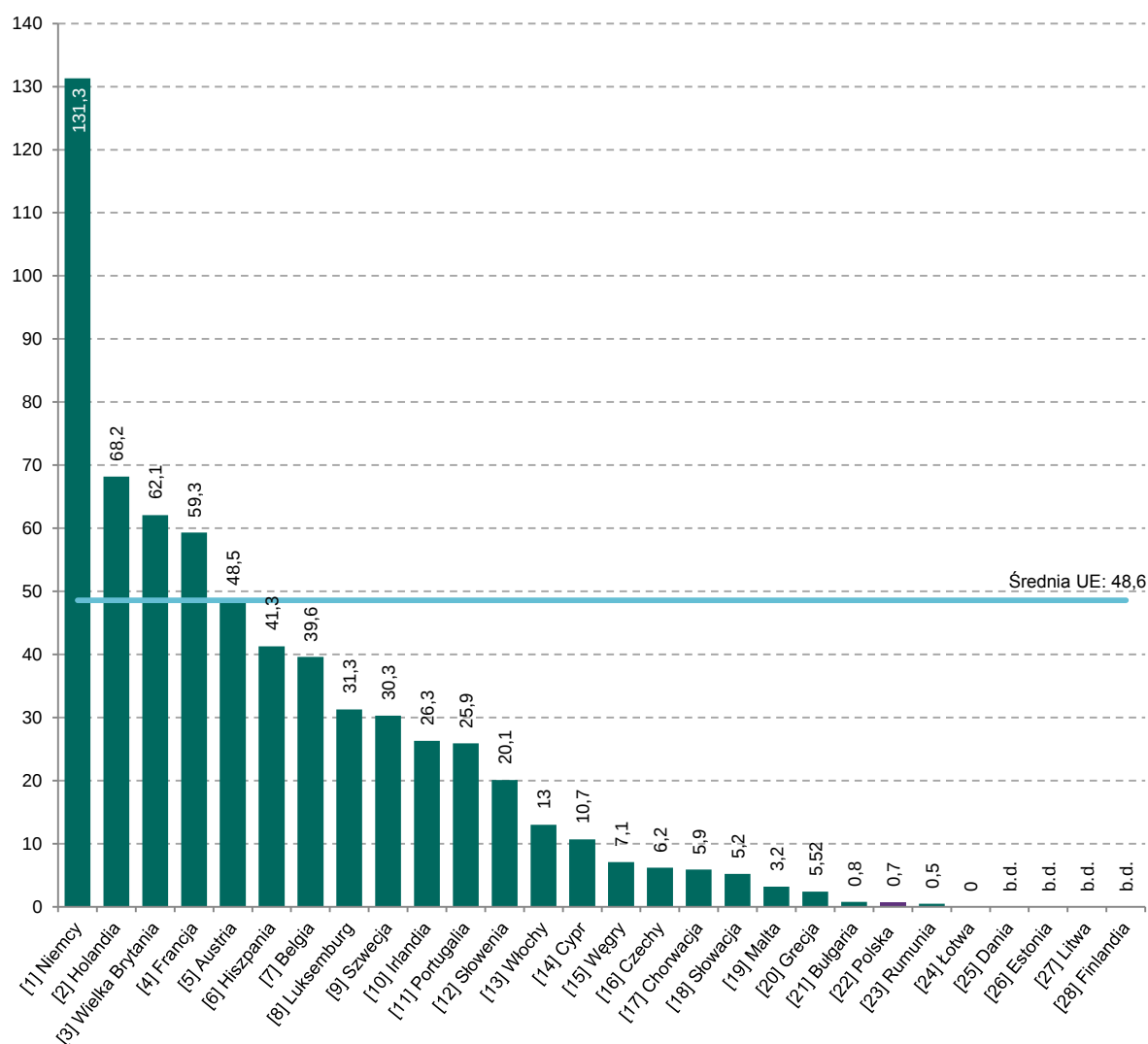
Średnia dla Strefy Euro w 2016 r. wyniosła 60,7. Dla całej Unii Europejskiej w 2016 r. było to średnio 48,6 poleceń zapłaty na 1 mieszkańca (vide wykresy nr 24 i 25). W 2016 r. wystąpił wzrost liczby poleceń zapłaty w porównaniu do poprzedniego roku zarówno w Strefie Euro, jak i dla krajów Unii Europejskiej, odpowiednio o 6,3% i 5,0%.

Jak zaprezentowano na wykresie nr 25, najwyższą liczbę poleceń zapłaty przypadającą na jednego mieszkańca w 2016 r. odnotowały Niemcy (131,3), najniższą zaś Rumunia (0,5) oraz Łotwa (0,0), a nieco wyższą Polska (0,7). Liczba zrealizowanych poleceń zapłaty na 1 mieszkańca w 2016 r. plasuje Polskę w samej końcówce UE na 22. miejscu. Pod względem tego wskaźnika wyprzedzamy jedynie Rumunię oraz Łotwę (dla czterech krajów nie podano danych) (vide wykres nr 25).

Można zauważyć, że pozycja Polski, w odniesieniu do omawianego wskaźnika, jest o wiele słabsza niż innych krajów regionu. Polecenie zapłaty jest instrumentem kilkukrotnie (a nawet ponad

dwudziestokrotnie) częściej wykorzystywanym w krajach takich jak Czechy, Węgry i Słowacja. Przyczyna małej popularności polecenia zapłaty w Polsce wynika z wielu czynników, w tym m.in. niepełnej wiedzy, obaw klientów przed upoważnianiem wierzyciela do obciążania ich rachunku bankowego, braku właściwej kampanii promocyjnej i wystarczających zachęt do korzystania z tej formy rozliczeń, jak też z przyzwyczajenia konsumentów do płacenia rachunków bądź gotówkowo na pocztę lub w innym miejscu (np. w kasie wierzyciela lub w punkcie przyjmującym wpłaty na rachunki bankowe), bądź bezgotówkowo poprzez polecenie przelewu zlecane za pośrednictwem bankowości internetowej.

Wykres 25. Liczba poleceń zapłaty na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

12. Liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych

Transakcje bezgotówkowe obejmują przede wszystkim transakcje dokonywane przy użyciu kart płatniczych, polecenia przelewu, polecenia zapłaty oraz (w przypadku niektórych krajów) również przy użyciu czeków i instrumentów pieniądza elektronicznego, a zatem omawiany wskaźnik może być ogólniejszym miernikiem aktywności obywateli danego kraju w zakresie wykorzystywania bezgotówkowych instrumentów płatniczych.

Wśród transakcji bezgotówkowych w Polsce już po raz drugi z rzędu (podobnie było w 2015 r.) dominują transakcje kartowe (wcześniej przeważały polecenia przelewu). W 2016 r. ich udział w liczbie dokonywanych transakcji stanowił 57,55%. Nadal był niewielki udział poleceń zapłaty – zaledwie 0,48%. Udział przelewów, malejący z roku na rok, wynosił 41,98%. Liczbę transakcji bezgotówkowych przedstawiono w tabeli nr 6.

Tabela 6. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2016 (w tys. transakcji)

Okres	Przelewy		Czeki		Karty płatnicze		Polecenie zapłaty		RAZEM
	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)	%	liczba trans. (tys.)
2005	751 300	73,09	308	0,030	264 477	25,73	11 873	1,15	1 027 958
2006	864 323	70,05	196	0,016	353 906	28,68	15 446	1,25	1 233 871
2007	1 025 179	68,06	139	0,009	461 772	30,65	19 292	1,28	1 506 382
2008	1 088 827	64,54	191	0,011	576 673	34,18	21 306	1,26	1 686 997
2009	1 314 616	64,40	227	0,011	703 927	34,48	22 522	1,10	2 041 292
2010	1 468 521	62,88	191	0,008	844 234	36,15	22 593	0,97	2 335 539
2011	1 624 854	60,76	108	0,004	1 025 999	38,37	23 283	0,87	2 674 244
2012	1 737 288	58,37	105	0,004	1 215 587	40,84	23 252	0,78	2 976 232
2013	1 847 325	55,66	97	0,003	1 448 570	43,64	23 165	0,70	3 319 157
2014	1 980 160	51,08	106	0,003	1 872 666	48,31	23 589	0,61	3 876 521
2015	2 149 252	45,43	103	0,002	2 556 223	54,03	25 255	0,53	4 730 833
2016	2 335 801	41,98	99	0,002	3 202 323	57,55	26 496	0,48	5 564 719

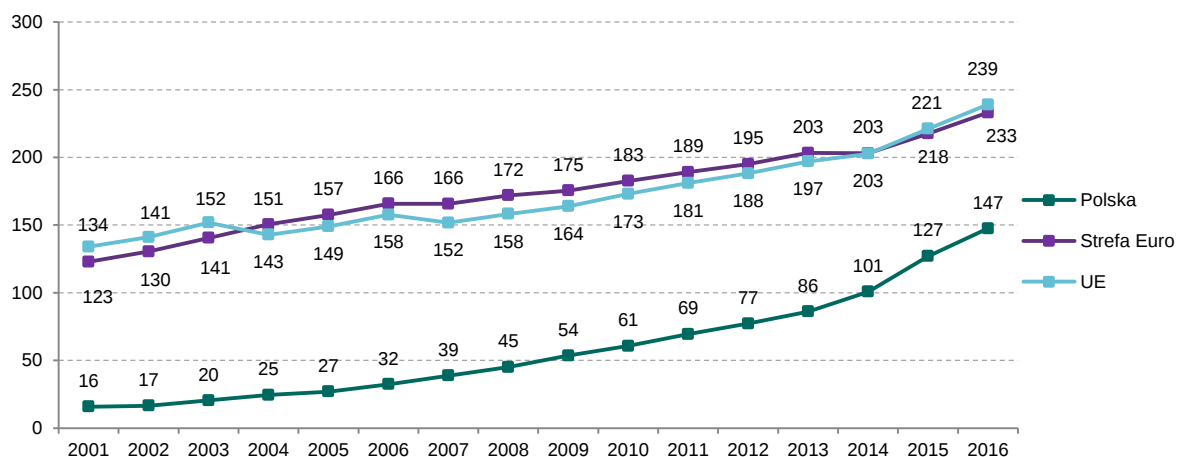
Źródło: Dane Narodowego Banku Polskiego

W latach 2001-2016 widoczny był stały wzrost wykorzystywania w Polsce bezgotówkowych instrumentów płatniczych, co z perspektywy obrotu bezgotówkowego jest pozytywną tendencją.

W Polsce zauważalny jest wyraźny trend wzrostowy, w szczególności w liczbie transakcji dokonywanych kartami płatniczymi, które znacznie zwiększyły swój udział i przewyższyły liczbę przelewów w 2015 r. Wzrost liczby transakcji bezgotówkowych dokonywanych wszystkimi instrumentami płatniczymi jest porównywalny ze wzrostem w pozostałych krajach UE (wykres nr 26).

Niezależnie od powyższego, należy zaznaczyć, że w latach 2001 – 2016 średni roczny wzrost wykorzystania instrumentów płatniczych wyrażony w liczbie transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na 1 mieszkańca wyniósł w Polsce 16,02%.

Wykres 26. Liczba transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na jednego mieszkańca w latach 2001-2016

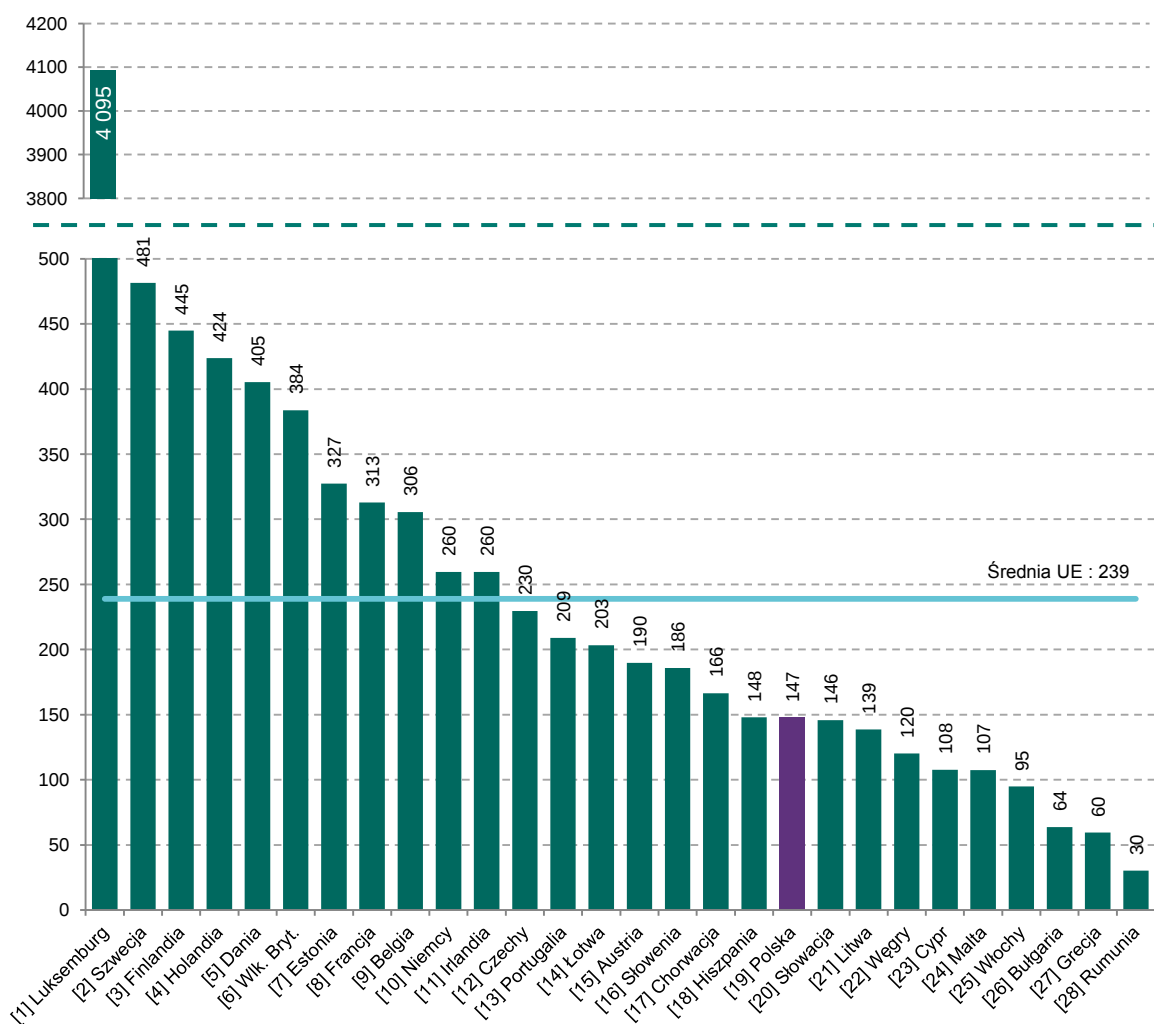
Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

W 2016 r. Polska zajmowała 19. miejsce wśród państw UE pod względem liczby transakcji instrumentami płatniczymi na 1 mieszkańca (wyprzedzaliśmy Słowację, Litwę, Węgry, Cypr, Malte, Włochy, Bułgarię, Grecję oraz Rumunię), co pokazano na wykresie nr 27. W stosunku do danych za 2015 r. Polska przesunęła się o dwie pozycje, wyprzedzając Słowację oraz Litwę. Na jednego Polaka w 2016 r. przypadało 147 takich transakcji, co w porównaniu do średniej UE oraz średniej dla Strefy Euro (odpowiednio 239 oraz 233 transakcji) daje stosunkowo mało korzystny obraz wykorzystywania bezgotówkowych instrumentów płatniczych w naszym kraju. Na uwagę zasługuje jednak fakt, iż liczba transakcji bezgotówkowych instrumentami płatniczymi na mieszkańca wzrosła w 2016 r. w Polsce aż o 16,1% w stosunku do roku 2015. Ponadto zmniejszył się dystans do średniej UE, gdyż w 2015 r. wskaźnik dla Polski stanowił 57% średniej całej Unii Europejskiej, a w 2016 r. wzrósł on do 62%.

Analiza wykresu nr 27 wykazuje, że sytuacja Polski w regionie, w odniesieniu do omawianego wskaźnika, jest dobra. W roku 2016 wyższą liczbę transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na 1 mieszkańca miały tylko takie kraje jak Estonia (327), Czechy (230) oraz Łotwa (203).

Najwyższy poziom wykorzystania bezgotówkowych instrumentów płatniczych w UE odnotowano w Luksemburgu (4.095 transakcji per capita – czyli ponad 25 razy więcej niż w Polsce). Luksemburg uzyskał tak wysoki wskaźnik, ponieważ jako jedno z nielicznych państw ma najwyższe wykorzystanie bezgotówkowego instrumentu, jakim jest instrument pieniądza elektronicznego. Wynika to z faktu, że firma PayPal, świadcząca usługi płatnicze w handlu internetowym, ma siedzibę w Luksemburgu oraz uzyskała w tym kraju licencję instytucji kredytowej. Większość transakcji przeprowadzonych w całej Europie zostało przypisanych jako dokonane w Luksemburgu, ponieważ rachunki, z których dokonywano płatności, są umiejscowione w Luksemburgu, pomimo tego, że posiadaczami tych rachunków są obywatele różnych państw UE. Na jednego mieszkańca Luksemburga w 2016 r. przypadało z tego powodu aż 3.743 transakcji instrumentem pieniądza elektronicznego, przy średnim wskaźniku UE wynoszącym zaledwie 5,6 transakcji.

Wykres 27. Liczba transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Poziom wykorzystania poszczególnych instrumentów płatniczych w różnych krajach UE jest bardzo zróżnicowany. Generalnie można zauważyć, że w krajach tzw. „starej piętnastki UE” sytuacja wygląda lepiej, tzn. liczba transakcji instrumentami płatniczymi na 1 mieszkańca w 2016 r. jest wyższa niż w „nowych” państwach UE. Wyjątek stanowią takie kraje jak Włochy i Grecja.

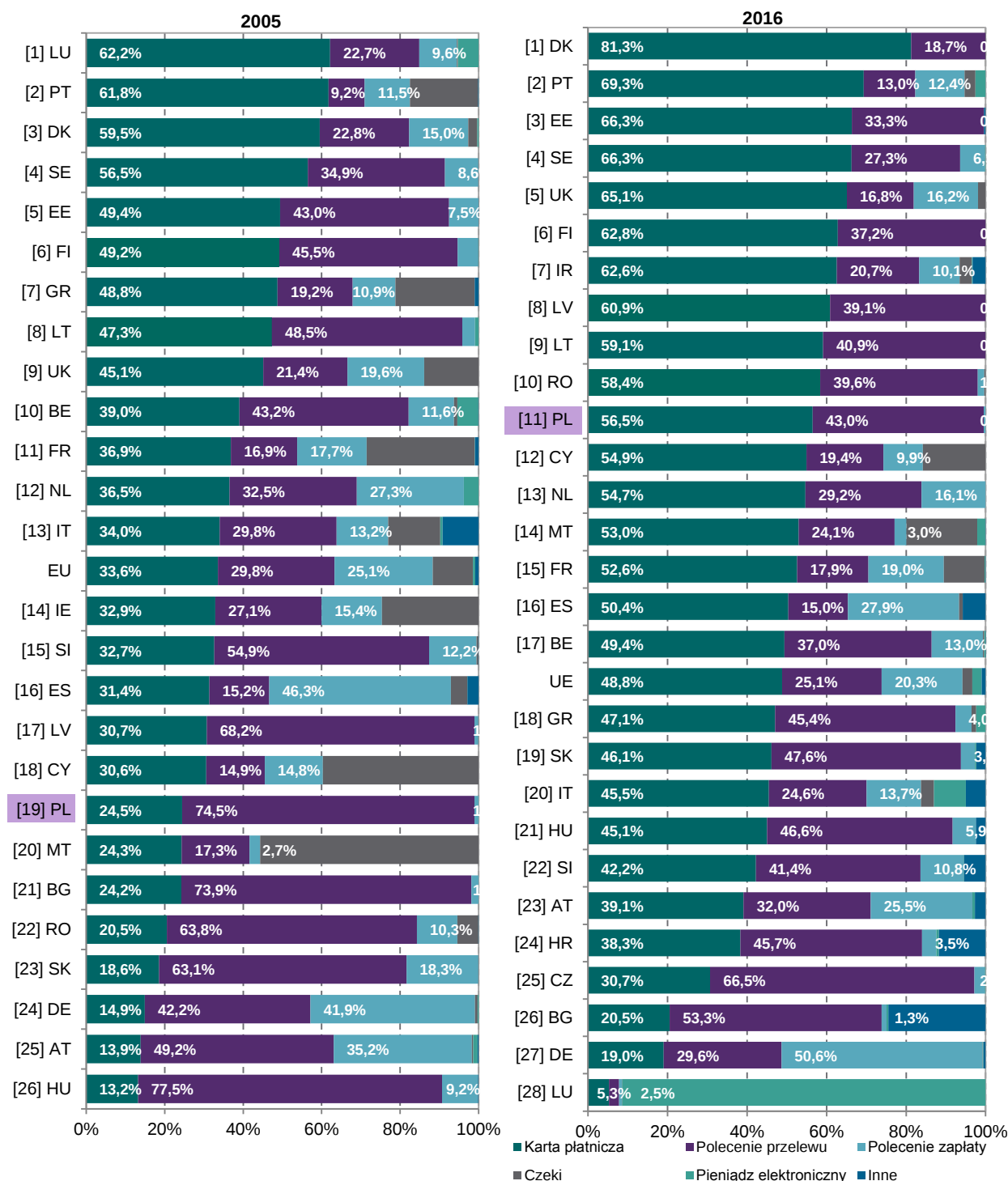
W tzw. nowych krajach UE widać wyraźnie podobne tendencje w używaniu instrumentów płatniczych, czyli dość wysoką liczbę poleceń przelewu i operacji kartami. Natomiast wskaźnik liczby poleceń zapłaty jest bardzo niski (wyjątkiem są: Czechy, Węgry, Słowacja i Litwa). W „nowych” państwach UE, poza Maltą i Cyprzem, praktycznie nie funkcjonują czek.

Należy dodać, że nie wszystkie kraje przekazały kompletne dane dotyczące bezgotówkowych instrumentów płatniczych. Kilka krajów (tj. Finlandia, Dania, Estonia oraz Litwa) nie przekazało danych dotyczących polecenia zapłaty lub nie zostały one opublikowane. W większości tych krajów poziom wykorzystywania polecenia zapłaty w porównaniu z wszystkimi transakcjami bezgotówkowymi był bardzo mały. Wyjątkiem może być Dania, w której opublikowanie danych dotyczących transakcji zrealizowanych poleceniem zapłaty mogłoby spowodować jej awans w rankingu krajów Unii Europejskiej.

13. Transakcje bezgotówkowe w podziale na instrumenty płatnicze

Interesująco przedstawia się porównanie wykorzystywania poszczególnych bezgotówkowych instrumentów płatniczych w roku 2005 oraz 2016 pod względem liczby transakcji danym instrumentem płatniczym. Na wykresie nr 28 zaprezentowano dane dotyczące krajów Unii Europejskiej oraz uszeregowano je malejąco według udziału transakcji dokonanych kartami płatniczymi.

Wykres 28. Procentowy udział instrumentów bezgotówkowych w 2005 oraz 2016 r. wg liczby transakcji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

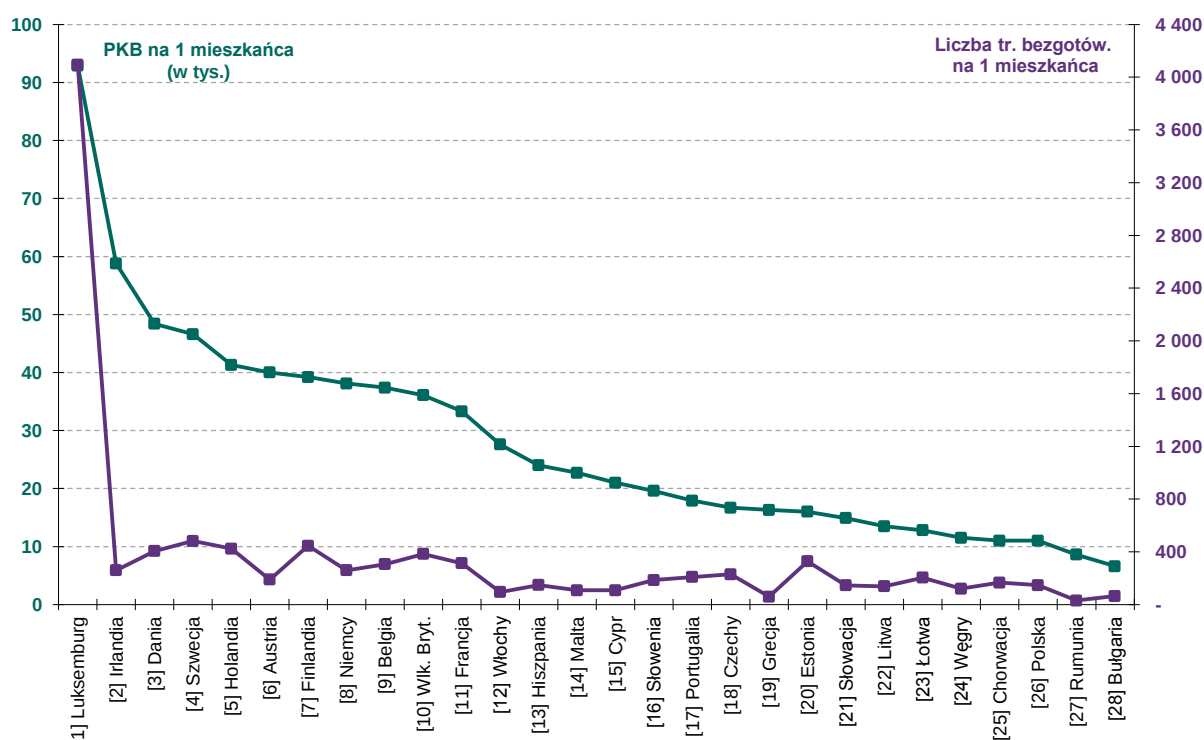
W 2005 r. Polska zajmowała 19. miejsce (24,5%) pod względem udziału liczby transakcji dokonanych przy użyciu kart płatniczych wśród wszystkich instrumentów bezgotówkowych, natomiast w 2016 r. zajmowała już 11. miejsce z udziałem na poziomie 56,5%. Warto zwrócić uwagę, że w 2005 r. największe użycie kart spośród bezgotówkowych instrumentów odnotowano w Luksemburgu, natomiast w 2016 r. Luksemburg znalazł się w tym zestawieniu na miejscu ostatnim. Również w przypadku tego zestawienia, duży wpływ na dane Luksemburga miał system PayPal, który raportuje wszystkie transakcje realizowane na terenie EU, w tym w ogromnej liczbie transakcje realizowane przy użyciu pieniądza elektronicznego. W odniesieniu do Polski należy zwrócić uwagę na rosnące znaczenie kart płatniczych oraz zmniejszający się udział przelewów. W 2016 r. udział transakcji kartowych przewyższył udział transakcji poleceń przelewu o 13,5 pkt procentowego, podczas gdy w 2005 r. przelewy stanowiły aż 74,5% wszystkich transakcji bezgotówkowych, a transakcje kartowe tylko 24,5%. Wpływ na tę zmianę w Polsce miało w dużej mierze rozpowszechnienie płatności kartami zbliżeniowymi.

W krajach takich jak Austria, Hiszpania, Holandia, Francja i Wielka Brytania duży udział w transakcjach bezgotówkowych miało polecenie zapłaty zarówno w 2005 r., jak i 2016 r. W Polsce użycie tego instrumentu płatniczego – od momentu jego wprowadzenia na rynek polski - nie upowszechniło się.

14. Relacje pomiędzy poziomem dochodu a transakcjami instrumentami płatniczymi

Pod względem relacji zachodzących pomiędzy PKB na 1 mieszkańca (w EUR) w 2016 r. a liczbą transakcji instrumentami płatniczymi przypadających na 1 mieszkańca widoczna jest wyraźna różnica pomiędzy „starymi” krajami członkowskimi Unii Europejskiej a jej „nowymi” członkami, tj. krajami, które przystąpiły do Unii Europejskiej w dniu 1 maja 2004 r. lub w terminie późniejszym. W „nowych” krajach członkowskich widoczny był zarówno niski poziom dochodu, jak i niska liczba transakcji bezgotówkowych przypadających na 1 mieszkańca. Wyjątek wśród tych krajów stanowiły Estonia i Czechy, które reprezentowały wysoki poziom rozwoju w zakresie obrotu bezgotówkowego. W przypadku Luksemburga, Szwecji, Finlandii, Holandii, Danii, Wielkiej Brytanii, Francji, Belgii, Niemiec a także Irlandii, widoczny był bardzo wysoki poziom transakcji instrumentami bezgotówkowymi na 1 mieszkańca, znacznie przewyższający średni poziom dla Unii Europejskiej. Na relatywnie niskim poziomie znajdowały się Austria, Włochy, Hiszpania, a na bardzo niskim Grecja.

Wykres 29. Liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w przeliczeniu na jednego mieszkańca na tle wartości PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca (w tys. euro) w poszczególnych krajach UE w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Poza nielicznymi wyjątkami, widoczna jest pewna korelacja pomiędzy poziomem dochodu a liczbą dokonywanych transakcji bezgotówkowych, tzn. w krajach o wyższym poziomie dochodu występuje generalnie wyższy poziom tego rodzaju transakcji. W Polsce nadal utrzymuje się bardzo niski poziom transakcji dokonywanych przez 1 mieszkańca instrumentami płatniczymi. Na zbliżonym poziomie znajdują się Węgry, Litwa i Słowacja, na nieco wyższym Czechy, co przedstawiono na wykresie nr 29. Warto jednak odnotować, że przy ponad dwukrotnie wyższym PKB w przeliczeniu na 1 mieszkańca wyjątkowo niski wskaźnik transakcji dokonywanych przy użyciu instrumentów płatniczych na 1 mieszkańca odnotowały w 2016 r. Włochy, mając o 36% transakcji na mieszkańca mniej niż Polska.

W 2016 r. PKB na 1 mieszkańca w Polsce wynosił 11 tys. euro. Liczba transakcji na 1 mieszkańca w Polsce w 2016 r. wynosiła 147 (w 2015 r. 127). Natomiast średni poziom PKB na mieszkańca Unii w 2016 r. wynosił 29 tys. euro, a średnia liczba transakcji bezgotówkowych to 239 (w 2015 r. było to 220).

Współczynnik korelacji liniowej Pearsona⁷ (vide wykres nr 31) podanych danych, tj. liczby transakcji przeprowadzonych bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi w przeliczeniu na 1 mieszkańca i wartości PKB na 1 mieszkańca (wyliczonego w tys. euro), w 2016 r. wynosił $r=0,7530$. W roku 2015

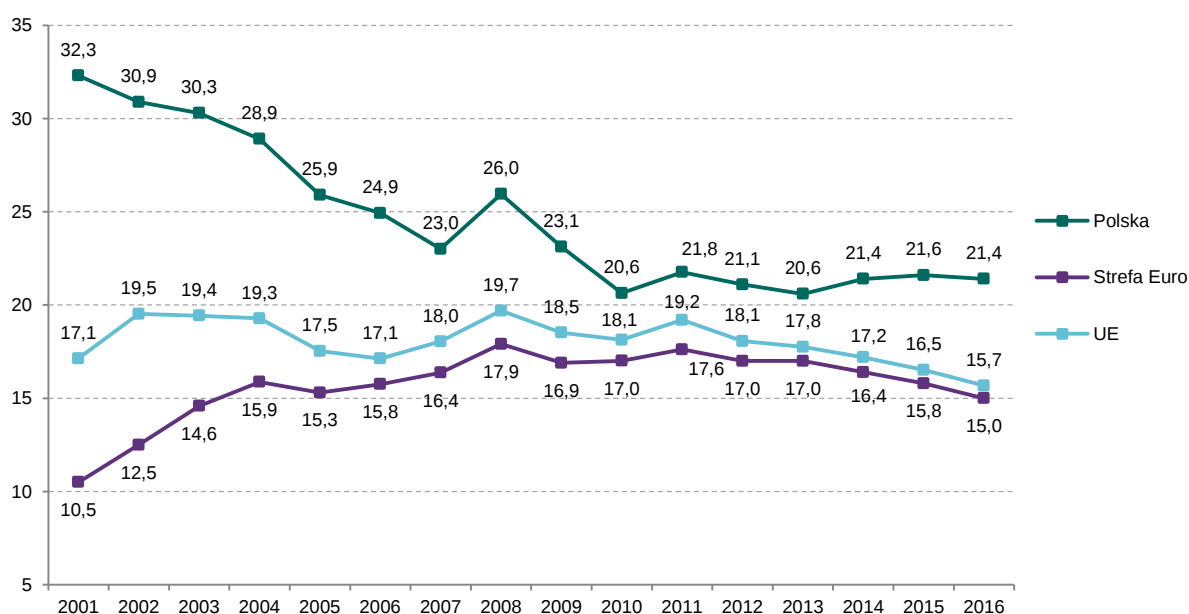
⁷ Współczynnik korelacji Pearsona jest bezwymiarowym wskaźnikiem, którego wartość mieści się w zakresie od minus 1,0 do plus 1,0 włącznie i odzwierciedla stopień liniowej zależności pomiędzy dwoma zestawami danych.

wskaźnik ten wyniósł $r=0,7621$. Współczynnik korelacji liniowej o wartości bezwzględnej zbliżonej do 1 oznacza silną zależność liniową między badanymi cechami, gdyż im większa wartość bezwzględna współczynnika, tym silniejsza liniowa zależność, natomiast korelacja dodatnia wskazuje, iż wzrost jednego wskaźnika prowadzi do wzrostu wskaźnika drugiego.

15. Udział pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1

Analiza danych dotyczących Polski wskazuje na stałą tendencję zmniejszania się udziału pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1 do roku 2007 (z 32,3% w 2001 r. do 23,0% w 2007 r.), jednakże w 2008 r. poziom pieniądza gotówkowego w agregacie pieniądza M1 wzrósł do 26,0%, co można łączyć ze zjawiskiem kryzysu finansowego, zaś w 2009 r. wskaźnik ten powrócił do poprzedniego poziomu, spadając do 23,1%. Dalszy spadek był odnotowany również w 2010 r., kiedy udział pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1 zmniejszył się do 20,6%. Natomiast w 2011 r. wskaźnik ten wzrósł do poziomu 21,8%, by już rok później spaść do wartości 21,1%, a w kolejnym do 20,6%. W 2014 r. wskaźnik ten wzrósł do poziomu 21,4%, w 2015 r. do poziomu 21,6%, a w 2016 r. spadł do 21,4%, co wskazuje na to, że od 2010 r. udział gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 kształtuje się dość stabilnie w granicach 20-22%. Przedstawiono to na wykresie nr 30.

Wykres 30. Udział gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 w latach 2001 - 2016 (w %)

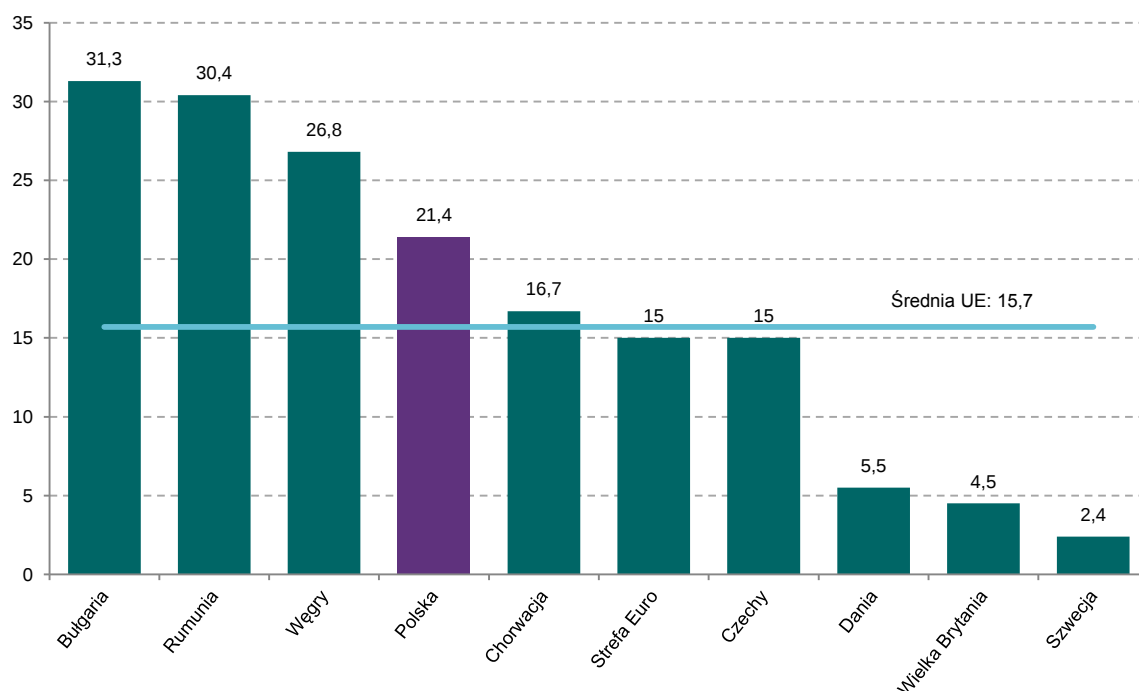

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

W 2009 r. procentowy udział pieniądza gotówkowego w Polsce w ramach agregatu podaży pieniądza M1 kształtował się na poziomie o 4,6 punktu procentowego wyższym niż średnia dla Unii Europejskiej, natomiast w 2016 r. różnica ta zwiększyła się do 5,7 punktu procentowego. Jednakże sytuację Polski w tym zakresie, w porównaniu do innych państw UE spoza Strefy Euro, można jednak ocenić jako umiarkowanie

dobrą, co pokazano na wykresie nr 31, gdyż Polska wyprzedzała pod kątem tego wskaźnika trzy kraje (Bułgarię, Rumunię i Węgry), ale pięć innych krajów UE spoza Strefy Euro (Chorwacja, Czechy, Dania, Wielka Brytania i Szwecja) wyprzedzały pod tym kątem Polskę.

Wykres 31. Udział gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 w krajach UE w 2016 r. (w %).

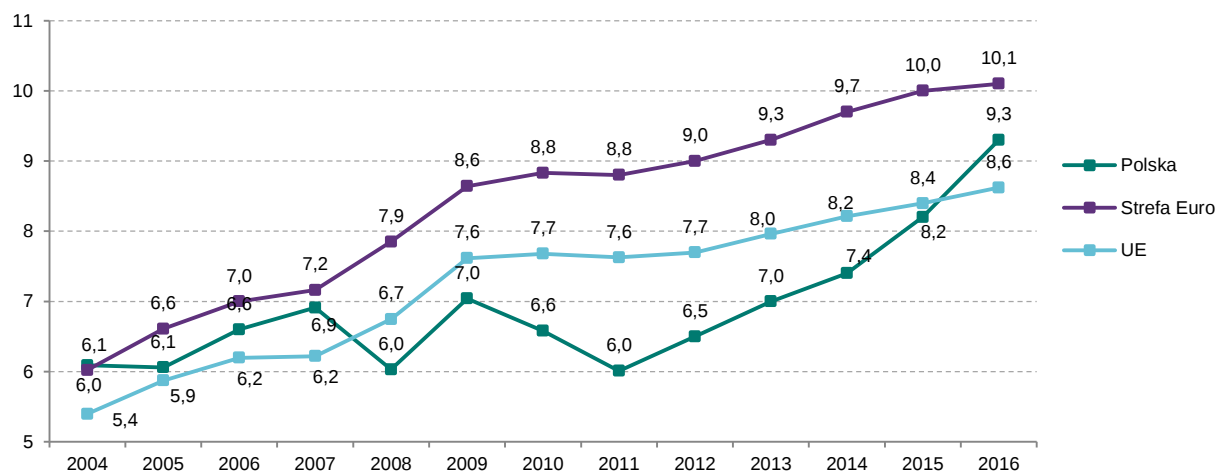

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

16. Udział pieniądza gotówkowego w PKB

Wskaźnikiem uzupełniającym dane dotyczące gotówki jest jej udział w PKB. W 2016 r. udział gotówki w PKB w Polsce wynosił jedynie 9,3% i był niższy od średniej dla Strefy Euro (10,1%), natomiast po raz pierwszy od 2007 r. średnia dla Polski wyprzedziła średnią dla całej Unii Europejskiej (8,6%). Najniższy udział gotówki w PKB w Polsce występował w 2008 oraz 2011 roku (wynosił on jedynie 6%). Udział gotówki w PKB w latach 2004-2016 przedstawia wykres nr 32.

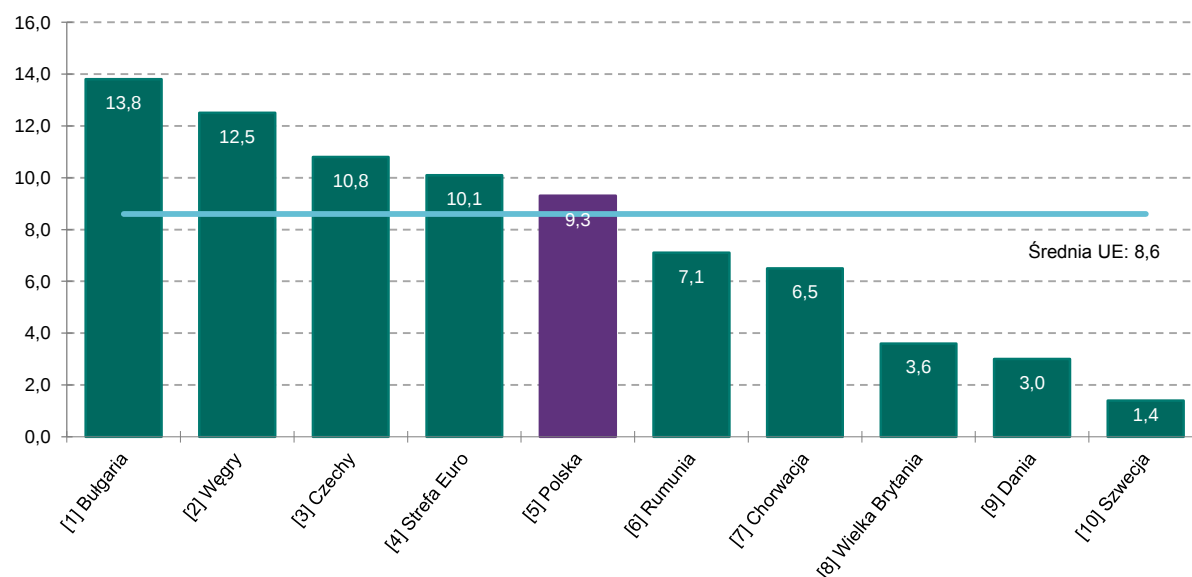
Wykres 32. Udział gotówki w PKB w latach 2004 - 2016 (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Sytuacja Polski w porównaniu do innych krajów Unii Europejskiej wygląda umiarkowanie dobrze. Wśród krajów, dla których dostępne są dane, Polska znajduje się w środku stawki (tak samo jak w roku poprzednim), wyprzedzając takie kraje jak Bułgaria, Węgry oraz Czechy. Niższy wskaźnik od Polski odnotowały natomiast Rumunia, Chorwacja, Wielka Brytania, Dania oraz Szwecja. Udział gotówki w PKB w krajach UE w 2016 r. prezentuje wykres nr 33.

Wykres 33. Udział gotówki w PKB w krajach UE w 2016 r. (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

17. Udział gotówki w płatnościach

Dodatkowych interesujących informacji dostarczyć może wskaźnik prezentujący udział gotówki w płatnościach. Wskaźnik ten opiera się na badaniu przeprowadzonym przez EBC pt. *The use of cash by households in the euro area*⁸. Badanie zostało przeprowadzone metodą dzienniczkową w trzech falach w okresie od października 2015 r. do lipca 2016 r. W badaniu udział wzięło ponad 65 tys. konsumentów z krajów Strefy Euro, którzy notowali wszystkie płatności oraz wypłaty gotówki w ciągu jednego dnia. Do badania zaproszono również podgrupę 28.099 respondentów do wypełnienia kwestionariusza w celu zebrania informacji na temat dostępu konsumentów do instrumentów płatniczych. Dwa kraje, tj. Niemcy oraz Holandia, prowadziły już swoje badania w tym zakresie i w celu uniknięcia odchyłań od ich historycznych wyników nie wzięły udziału w tym badaniu. Niemniej jednak, w miarę możliwości, wyniki tych krajów zostały zintegrowane z badaniem EBC, aby przedstawić wyniki dla całej Strefy Euro. Najnowsze dostępne wyniki ankiet z tych krajów pochodzą z 2014 r. dla Niemiec i 2016 r. dla Holandii. Całkowita liczba uczestników badania w całej Strefie Euro, w tym w Niemczech i Holandii, wyniosła 92.080, raportując łącznie 198.600 płatności.

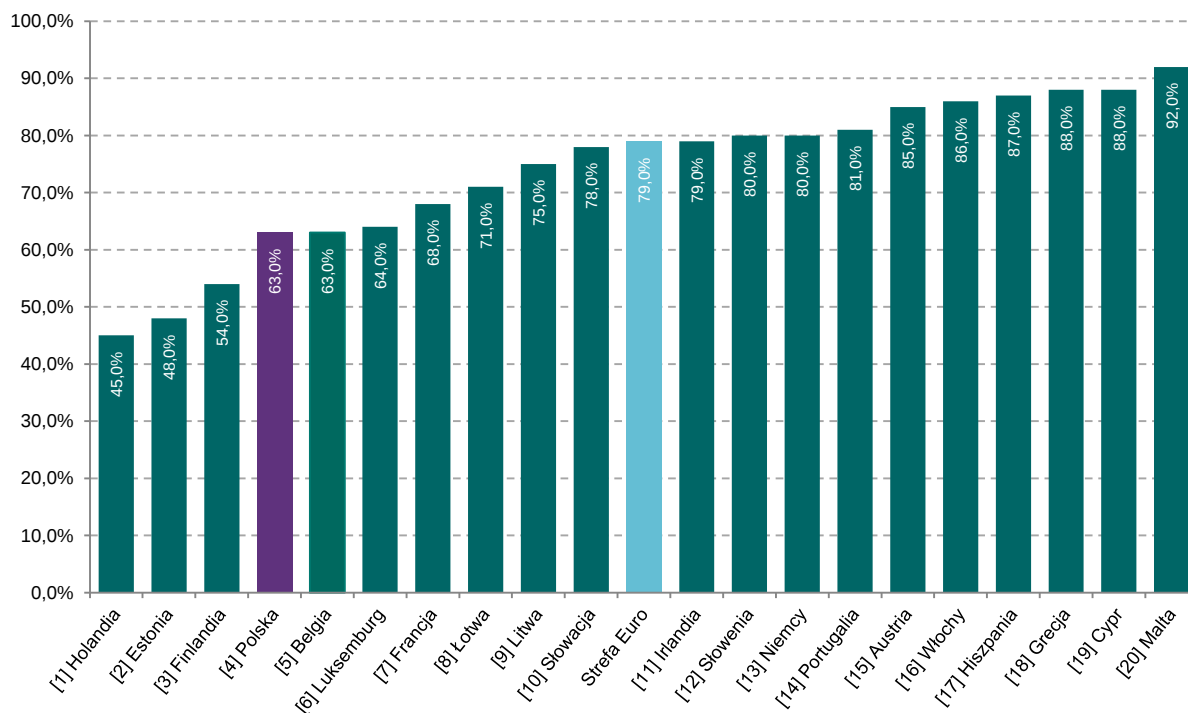
Badanie EBC obejmowało jedynie kraje Strefy Euro, w związku z tym dane dla Polski w celu dokonania porównania pochodzą z badania przeprowadzonego przez NBP. Badanie dotyczące korzystania przez Polaków z usług bankowych i płatności⁹ przeprowadzone zostało metodą CAPI (wywiad bezpośredni) na ogólnopolskiej losowej próbie 970 dorosłych Polaków we wrześniu 2016 r., a więc według innej metodologii niż w badaniu prezentowanym przez EBC. Zarówno badanie EBC, jak i badanie NBP prezentuje udział procentowy transakcji gotówkowych we wszystkich płatnościach dokonywanych w punktach sprzedaży (POS) w roku 2016.

Wykres 34 prezentuje udział gotówki w płatnościach w Polsce i krajach Strefy Euro w 2016 r.

⁸ Henk Esselink, Lola Hernández, *Occasional Paper Series. The use of cash by households in the euro area*, listopad 2017, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op201.en.pdf>

⁹ Tomasz Koźliński, NBP, *Wybrane wyniki badania Polaków nt. korzystania z usług bankowych i płatności 2016*, styczeń 2017, https://www.nbp.pl/systemplatniczy/obrot_bezgotowkowy/Polacy-na-temat-uslug-bankowych_2016.pdf

Wykres 34. Udział gotówki w płatnościach w Polsce i krajach Strefy Euro w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie publikacji EBC *The use of cash by households in the euro area* oraz publikacji NBP *Wybrane wyniki badania Polaków nt. korzystania z usług bankowych i płatności 2016*

Polska w 2016 r. zajmowała wysokie 4. miejsce wśród 20 przebadanych krajów z 63% udziałem gotówki w płatnościach (ex aequo z Belgią). Średnia dla krajów Strefy Euro wynosiła 79%. Przed Polską uplasowały się takie kraje jak Holandia (45%), Estonia (48%) oraz Finlandia (54%). Stawkę zamykają takie kraje jak Grecja, Cypr oraz Malta. Zestawienie to pokazuje, że pomimo średnio rozwiniętej infrastruktury płatniczej w Polsce, Polacy z dużą intensywnością korzystają z bezgotówkowych rozwiązań płatniczych.

Podsumowanie

Zaprezentowany materiał porównuje wybrane elementy polskiego systemu płatniczego z innymi krajami Unii Europejskiej. Jedynie w przypadku trzech wskaźników Polska znajduje się w przodującej grupie państw UE. W 2016 roku Polska znajdowała się na pierwszym miejscu wśród 27 krajów UE (1 kraj nie przekazał danych) pod względem liczby placówek oferujących usługi płatnicze. Drugim wskaźnikiem, w którym Polska zajmuje czołowe miejsce, tj. trzecie, jest wskaźnik wzrostu liczby transakcji kartami płatniczymi (roczna zmiana procentowa) ze wzrostem rzędu 25,3%, ustępując miejsca jedynie Grecji oraz Rumunii. Trzecim wskaźnikiem, w którym Polska wypadła bardzo dobrze, zajmując czwarte miejsce, jest wskaźnik dotyczący udziału gotówki w płatnościach. Wskaźnik ten, poza Polską, obejmuje tylko kraje Strefy Euro. Niemniej jednak wysoka pozycja Polski świadczyć może o dużej intensywności korzystania z bezgotówkowych instrumentów płatniczych wśród Polaków. Wysoka pozycja Polski odnośnie liczby placówek oferujących usługi płatnicze wynika głównie z faktu, że do typowych instytucji oferujących usługi płatnicze (banków, SKOK-ów i Poczty Polskiej) zalicza się od 2009 r. także nową grupę podmiotów, które uzyskały prawo do świadczenia takich usług po wejściu w życie przepisów dyrektywy o usługach płatniczych. W naszym kraju są to głównie firmy, w których klienci dokonują wpłat gotówkowych na rachunki bankowe, w celu uregulowania comiesięcznych opłat (np. za energię, gaz, telefon, czynsz). Funkcjonowanie tych podmiotów stanowi konkurencję wobec usług płatniczych świadczonych przez banki i Poczta Polską, lecz ze względu na przyjmowanie wpłat tylko w formie gotówkowej rozwój tego typu usług nie sprzyja rozwojowi obrotu bezgotówkowego. Bez uwzględniania placówek instytucji płatniczych i biur usług płatniczych wskaźnik ten kształtowałby się na poziomie 600 placówek na milion mieszkańców, czyli powyżej średniej unijnej (508 i 583 średnia skorygowana) i Polska zajmowałaby 9. miejsce na 27 krajów.

Analizując pozostałe wskaźniki, dotyczące głównie obrotu bezgotówkowego, porównanie Polski z innymi krajami Unii Europejskiej wypada ciągle stosunkowo mało korzystnie, choć w niektórych przypadkach zaobserwowano pozytywne zmiany. W zakresie infrastruktury płatniczej, czyli liczby bankomatów, liczby terminali POS, liczby wydanych kart płatniczych, przeliczonych na jednego mieszkańca lub milion mieszkańców, Polska często plasuje się poniżej średniego poziomu wskaźnika dla krajów UE. W stosunku do lat poprzednich, pomimo zauważalnego wzrostu praktycznie we wszystkich ww. wskaźnikach, pozycja Polski zmieniła się bardziej znacząco w porównaniu do innych krajów UE, tylko w 5 wskaźnikach Polska nie zmieniła swojego miejsca w rankingu (vide Tabela nr 7). Przykładowo pod względem liczby bankomatów Polska przesunęła się w stosunku do poprzedniego roku o trzy pozycje, wyprzedzając Cypr, Estonię i Rumunię, zaś pod względem liczby rachunków bankowych – o trzy pozycje, wyprzedzając Łotwę, Holandię oraz Niemcy (miejsce ex aequo z Polską). Natomiast pod względem liczby wydanych kart płatniczych, Polska nie zmieniła swojej pozycji pomimo wzrostu w zakresie tego wskaźnika. Warto dodać, że pomimo niskiej liczby wydanych kart płatniczych na mieszkańca karty zbliżeniowe stanowiły w 2016 r. 77,3% wszystkich kart a udział transakcji zbliżeniowych 59,6% wszystkich transakcji, co sytuowało Polskę w grupie liderów w UE. Równie dobrze Polska wypada pod względem liczby terminali przystosowanych do płatności zbliżeniowych, gdyż 91,3% terminali POS akceptuje płatności zbliżeniowe.

Nieco korzystniej wypada nasz kraj w obszarze wykorzystania infrastruktury płatniczej oraz bezgotówkowych instrumentów płatniczych (kart płatniczych i poleceń przelewu). Przykładowo w liczbie

transakcji kartami płatniczymi na 1 mieszkańca Polska przesunęła się o 3 pozycje (z 16. w 2015 r. na 13. w 2016 r.), wyprzedzając Austrię, Słowenię i Litwę. Ponadto w liczbie transakcji bezgotówkowych dokonanych pojedynczą kartą płatniczą wyprzedzaliśmy w 2016 r. 19 krajów, zajmując w 2016 r. 8. miejsce (jeden kraj nie opublikował danych) i zwiększając dystans nad średnią w Unii Europejskiej oraz Strefie Euro. Ponadto w przypadku liczby transakcji bezgotówkowych dokonywanych w pojedynczym terminalu POS Polska wyprzedzała w 2016 r. 16 krajów członkowskich (4 kraje nie opublikowały danych), w tym w 2016 r. wyprzedziła trzy kraje, tj. Łotwę, Irlandię oraz Finlandię, której dane nie zostały opublikowane. Z kolei w liczbie poleceń przelewu na 1 mieszkańca Polska wyprzedza 13 krajów, zajmując 15. miejsce. Również w zestawieniu dotyczącym udziału gotówki w płatnościach w POSach Polska zajmuje wysokie 4. miejsce na 20 przebadanych krajów.

Ogólne zestawienie miejsca Polski na tle innych krajów UE w latach 2012 – 2016 przedstawiono w Tabeli nr 7 i - bardziej szczegółowo – w Tabeli nr 8.

Tabela 7. Zestawienie najważniejszych analizowanych wskaźników w roku 2015 i 2016.

Wskaźnik	2015	2016	Wzrost / Spadek (%)	Zmiana pozycji względem innych krajów UE	
				2015	2016
Liczba placówek oferujących usługi płatnicze na 1 milion mieszkańców	1.495	1.559	4,3% ↑	1/27	- 1/27
Liczba rachunków bankowych na 1 mieszkańca	1,7	1,8	5,9% ↑	14/21	↑ 11/22
Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców	576	610	5,9% ↑	17/28	↑ 14/28
Liczba terminali POS w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców	12.050	13.815	14,6% ↑	23/27	↑ 22/25
Liczba wydanych kart płatniczych na 1 mieszkańca	0,92	0,96	4,3% ↑	26/28	- 26/28
Liczba transakcji kartami płatniczymi na 1 mieszkańca	66,5	83,3	25,3% ↑	16/28	↑ 13/28
Liczba transakcji bezgotówkowych dokonywanych pojedynczą kartą płatniczą	70,6	84,2	19,3% ↑	9/26	↑ 8/27
Liczba transakcji zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS	5.364	5.848	9,0% ↑	11/25	↑ 8/24
Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi	77,70%	81,40%	4,8% ↑	9/25	↑ 7/23
Liczba zrealizowanych poleceń przelewu na jednego mieszkańca	59,9	63,4	5,8% ↑	15/28	- 15/28
Liczba poleceń zapłaty na 1 mieszkańca	0,6	0,7	16,7% ↑	23/25	↑ 22/24

Liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych na jednego mieszkańca	127	147	15,7%	↑	21/28	↑	19/28
Udział pieniądza gotówkowego w agregacie podaży pieniądza M1	21,6	21,4	-0,9%	↓	4/10	-	4/10
Udział pieniądza gotówkowego w PKB	8,21	9,3	13,3%	↑	5/10	-	5/10
Udział gotówki w płatnościach	-	63%	-	-	-	-	4/20

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu>

Wykazane w materiale trendy dotyczące rozwoju poszczególnych form rozliczeń pieniężnych pokazują, że nasz kraj osiąga bardzo wysoką dynamikę wzrostu w takich wskaźnikach jak: liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi na jednego mieszkańca (zbliżamy się do poziomu średnich dla UE i Strefy Euro), liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych pojedynczą kartą płatniczą, liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS, udział procentowy transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi oraz liczba poleceń przelewu na jednego mieszkańca.

Istotnym czynnikiem jest również poziom zamożności społeczeństwa (dochody), którego miernikiem jest poziom PKB przypadający na 1 mieszkańca w danym kraju. Niewątpliwie istnieje relacja pomiędzy liczbą transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych na 1 mieszkańca a poziomem PKB danego kraju na 1 mieszkańca. W Polsce wskaźnik PKB per capita jest bardzo niski (niższy jest jedynie w Rumunii i Bułgarii). Wraz ze wzrostem dobrobytu społeczeństwa, wzrasta przeważnie również liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych.

Generalnie, biorąc pod uwagę wzrastające wielkości bezwzględne w zakresie omawianych wskaźników, możemy mówić o pozytywnym kierunku rozwoju systemu płatniczego w zakresie płatności detalicznych. Porównanie z innymi krajami Unii Europejskiej wskazuje ponadto, że Polska w przypadku jednego wskaźnika przekroczyła w 2016 r. poziom średniej Unii Europejskiej (w udziale procentowym transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi), jednakże biorąc pod uwagę niektóre pozostałe wskaźniki porównawcze nadal dzieli nas, choć zmniejszający się z roku na rok, dystans od średniego poziomu korzystania z płatności bezgotówkowych w innych krajach Unii Europejskiej.

Materiał opracował:
Wojciech Krawczyk

Tabela 8. Miejsce Polski w porównaniu z innymi krajami UE dla wybranych wskaźników w latach 2012 – 2016

Wskaźnik	Okres	Średnia dla strefy Euro	Średnia dla UE	Polska	Miejsce Polski wg danego wskaźnika wśród innych krajów UE
Liczba placówek oferujących usługi płatnicze, przypadających na 1 milion mieszkańców	2012	588	564	882	3 na 27
	2013	563	502	1.052	3 na 26
	2014	557	540	1.434	2 na 26
	2015	535	519	1.495	1 na 27
	2016	516	508	1.559	1 na 27
Liczba rachunków bankowych na 1 mieszkańca	2012	1,1	1,3	1,5	13 na 21
	2013	1,1	1,0	1,6	14 na 23
	2014	1,6	1,4	1,7	15 na 22
	2015	1,5	1,2	1,7	14 na 21
	2016	1,6	1,2	1,8	11 na 22
Liczba bankomatów na 1 milion mieszkańców	2012	955	868	484	19 na 27
	2013	932	857	490	20 na 28
	2014	979	897	534	19 na 28
	2015	942	880	576	17 na 28
	2016	923	868	610	14 na 28
Liczba terminali POS na 1 milion mieszkańców	2012	19.678	18.602	7.742	24 na 26
	2013	19.302	18.266	8.476	25 na 27
	2014	22.484	20.704	10.347	24 na 28
	2015	23.608	22.252	12.104	23 na 27
	2016	26.235	24.702	13.815	22 na 25
Liczba wydanych kart płatniczych na 1 mieszkańca	2012	1,44	1,47	0,86	26 na 27
	2013	1,45	1,50	0,90	26 na 28
	2014	1,46	1,51	0,94	26 na 28
	2015	1,50	1,55	0,92	26 na 28
	2016	1,53	1,57	0,96	26 na 28
Liczba transakcji kartami płatniczymi na 1 mieszkańca	2012	71,0	79,3	31,5	20 na 27
	2013	76,1	85,9	37,6	22 na 28
	2014	80,7	93,6	48,7	19 na 28

	2015	88,0	104,3	66,5	16 na 28
	2016	97,1	116,6	83,3	13 na 28
Liczba transakcji bezgotówkowych pojedynczą kartą płatniczą	2012	47,5	51,0	35,6	13 na 27
	2013	49,5	53,4	40,5	13 na 28
	2014	48,0	54,4	50,3	10 na 28
	2015	50,3	58,4	70,6	9 na 26
	2016	51,9	62,7	84,2	8 na 27
Liczba transakcji bezgotówkowych w pojedynczym terminalu POS	2012	3.471	4.070	3.953	12 na 26
	2013	3.845	4.482	4.298	12 na 26
	2014	3.108	3.968	4.560	11 na 28
	2015	3.199	4.073	5.339	11 na 25
	2016	2.949	3.955	5.848	8 na 24
Udział transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi	2012	75,0%	75,6%	61,2%	19 na 25
	2013	76,1%	76,9%	64,5%	21 na 27
	2014	75,7%	77,5%	70,5%	14 na 27
	2015	76,1%	78,8%	77,7%	9 na 25
	2016	76,7%	80,2%	81,4%	7 na 23
Liczba poleceń przelewu na 1 mieszkańca	2012	51,9	51,1	45,1	18 na 27
	2013	54,2	53,2	47,9	18 na 28
	2014	52,5	52,7	51,4	19 na 28
	2015	54,3	56,9	59,9	15 na 28
	2016	56,6	59,9	63,4	15 na 28
Liczba poleceń zapłaty na 1 mieszkańca	2012	56,0	45,3	0,6	26 na 27
	2013	57,0	45,9	0,6	27 na 28
	2014	52,3	43,3	0,6	26 na 28
	2015	57,1	46,3	0,6	23 na 25
	2016	60,7	48,6	0,7	22 na 24
Liczba transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na 1 mieszkańca	2012	195	188	77	22 na 27
	2013	203	197	86	23 na 28
	2014	203	203	101	23 na 28
	2015	221	218	127	21 na 28
	2016	239	239	147	19 na 28

Źródło: ECB Statistical Data Warehouse <http://sdw.ecb.europa.eu/>.

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba placówek instytucji oferujących usługi płatnicze przypadających na 1 mln mieszkańców w latach 2001-2016 (z uwzględnieniem instytucji płatniczych i biur usług płatniczych)	5
Wykres 2. Liczba placówek instytucji oferujących usługi płatnicze przypadających na 1 mln mieszkańców w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	6
Wykres 3. Liczba rachunków bankowych na jednego mieszkańca w latach 2001-2016	8
Wykres 4. Liczba rachunków bankowych na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r. ..	9
Wykres 5. Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców w latach 2001-2016	10
Wykres 6. Liczba bankomatów na 1 mln mieszkańców w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	11
Wykres 7. Liczba bankomatów na 100 km ² w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	12
Wykres 8. Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS oraz imprinterów) na 1 mln mieszkańców w latach 2001-2016	14
Wykres 9. Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS) na 1 mln mieszkańców w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	15
Wykres 10. Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze (terminali POS) na 100 km ² w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	16
Wykres 11. Liczba wydanych kart płatniczych na jednego mieszkańca w latach 2001-2016	17
Wykres 12. Liczba wydanych kart płatniczych na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	18
Wykres 13. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi na jednego mieszkańca w latach 2001-2016	19
Wykres 14. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych kartami płatniczymi na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	20
Wykres 15. Wskaźnik wzrostu liczby transakcji kartami płatniczymi (roczna zmiana procentowa) w poszczególnych krajach UE w 2016 roku	21
Wykres 16. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych pojedynczą kartą płatniczą w latach 2001-2016	22
Wykres 17. Liczba transakcji bezgotówkowych dokonanych pojedynczą kartą płatniczą w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	23
Wykres 18. Liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS w latach 2001-2016	24
Wykres 19. Liczba transakcji bezgotówkowych zrealizowanych w pojedynczym terminalu POS w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	25
Wykres 20. Udział procentowy transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w latach 2005-2016	26
Wykres 21. Udział procentowy transakcji bezgotówkowych w ogólnej liczbie transakcji przeprowadzonych kartami płatniczymi w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	27
Wykres 22. Liczba poleceń przelewu na jednego mieszkańca w latach 2001 – 2016	28
Wykres 23. Liczba poleceń przelewu na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	29
Wykres 24. Liczba poleceń zapłaty na jednego mieszkańca w latach 2001 – 2016	30
Wykres 25. Liczba poleceń zapłaty na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	31

Wykres 26. Liczba transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na jednego mieszkańca w latach 2001-2016	33
Wykres 27. Liczba transakcji bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi na jednego mieszkańca w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	34
Wykres 28. Procentowy udział instrumentów bezgotówkowych w 2005 oraz 2016 r. wg liczby transakcji ..	36
Wykres 29. Liczba transakcji dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w przeliczeniu na jednego mieszkańca na tle wartości PKB w przeliczeniu na jednego mieszkańca (w tys. euro) w poszczególnych krajach UE w 2016 r.	38
Wykres 30. Udział gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 w latach 2001 - 2016 (w %)	39
Wykres 31. Udział gotówki w agregacie podaży pieniądza M1 w krajach UE w 2016 r. (w %).	40
Wykres 32. Udział gotówki w PKB w latach 2004 - 2016 (w %)	41
Wykres 33. Udział gotówki w PKB w krajach UE w 2016 r. (w %)	41
Wykres 34. Udział gotówki w płatnościach w Polsce i krajach Strefy Euro w 2016 r.	43

Spis tabel

Tabela 1. Liczba placówek instytucji oferujących usługi płatnicze w Polsce w latach 2010 - 2016.....	4
Tabela 2. Liczba rachunków bieżących w złotych prowadzonych przez banki, oddziały instytucji kredytowych i SKOK-i w Polsce w latach 2010-2016 (w tys.)	7
Tabela 3. Liczba bankomatów ogółem w Polsce w latach 2010-2016.....	10
Tabela 4. Liczba urządzeń akceptujących elektroniczne instrumenty płatnicze w Polsce w latach 2009-2016	13
Tabela 5. Liczba wydanych kart płatniczych w Polsce w latach 2011-2016	17
Tabela 6. Liczba transakcji bezgotówkowych w Polsce w latach 2005-2016 (w tys. transakcji).....	32
Tabela 7. Zestawienie najważniejszych analizowanych wskaźników w roku 2015 i 2016.	45
Tabela 8. Miejsce Polski w porównaniu z innymi krajami UE dla wybranych wskaźników w latach 2012 – 2016	47

www.nbp.pl

